

Doklej primer za primerom?

Razgaliti slabosti je bržčas le prvi korak k tistemu, kar mora slediti. Če to storimo pravočasno in predvsem z namenom učinkovitega in odločnega odpravljanja zadreg in če imamo pri tem nenehno pred očmi dejstvo, da moramo vse sile napeti tudi za plodno in ustvarjalno graditev novih odnosov v družbi, med ljudmi, smo bržkone ubrali pravo pot.

Resnica, ki jo pogostokrat srečujemo, pa je nemalokrat ta, da znamo biti dovolj kritični pa tudi dovolj analitični pri ugotavljanju posameznih razmer in manj odločni ter predvsem manj ustvarjalni pri spreminjanju preživelih odnosov in prakse. Vse prevečkrat se zadovoljimo zgolj z verbalnimi karanji ali nadvse splošnimi političnimi ocenami in prevečkrat se zadovoljimo z iztegnjenim kazalcem, z ohlapelo odgovornostjo, da stvari tudi spreminjamo po lastnih močeh in sposobnostih.

Prav zato se nam v naši razvijani družbenopolitični praksi in dnevnem utripu v ožljju samoupravnih odnosov dogaja, da ostajamo na pol poti, da se nam iz dneva v dan in iz leta v leto ponavljajo stari problemi v novi preobleki. Ti pa nemalokrat načenjajo zaupanje v naše sposobnosti, v našo odločenost, da stvari postavimo na pravo mesto in napravimo konec birokratski in tehnokratski samovolji ter takšnim ali drugačnim strukturam, ki odločajo namesto delovnih ljudi.

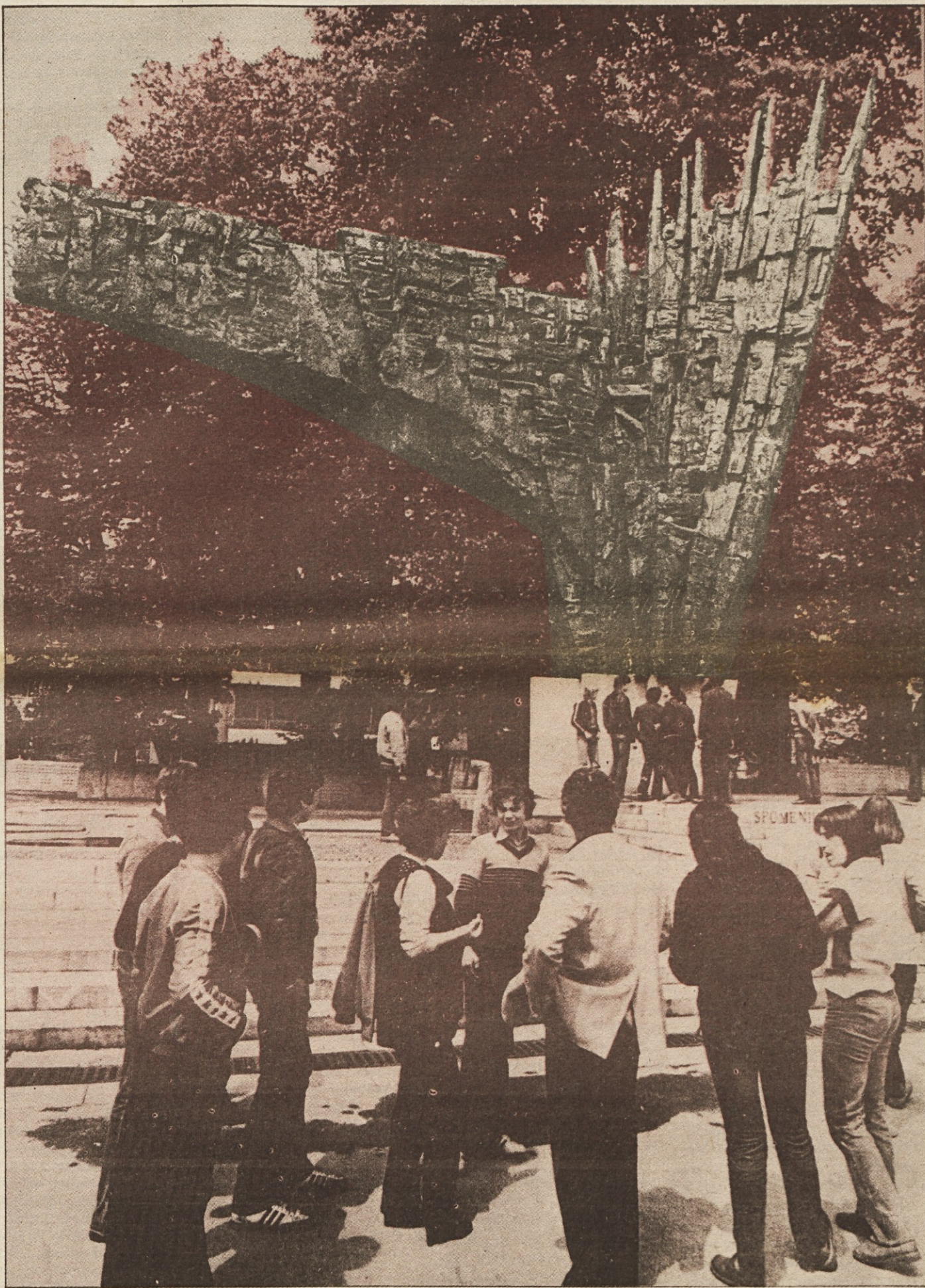
Marsikatera odgovornost se danes skriva za »širšimi družbenimi interesi« za pomembnimi posamezniki ali skupinami, ki očitno še niso dojeli, da je najširši interes interes delovnega človeka samoupravljavca, ki svoja hotenja postavlja v veljaven družbeni okvir. Ta interes je naš delavec nepreklicno izpričal z graditvijo socialističnih samoupravnih odnosov,

splošnim razvojem naše družbe in odnosov v njej, z odrekanjem in tolikokrat poudarjeno visoko stopnjo zavesti pri letošnjih ustaljenih prizadevanjih, v solidarnosti do prizadetih v Črni gori in še bi lahko naštevali.

Prav zaradi tega je nedopustno, da družbenopolitične organizacije in najodgovornejši v njih, samoupravni in drugi organi, ki tvorijo celovit sistem socialističnih in družbenoekonomskih odnosov, še vedno prepočasi in premalo odločno urušnjujejo svojo in s tem najširšo moralno in družbeno odgovornost. Posebej seveda to velja za tista okolja, kjer so problemi že dalj časa več kot očitni, na katere delovni ljudje opozarjajo in zahtevajo odločnejše ukrepe. Ni potrebno predolgo tehtati, da so zveza komunistov, zveza sindikatov in drugi že ničkolikokrat zahtevali razreševanje problemov na področju oskrbe, delovnega časa, energetike, stanovanjskega gospodarstva.

Prav o slednjem danes znova pišemo v DE, in sprašujemo se, kar ni dovolj, če smo v sredstvih javnega obveščanja bolj ali manj kritično nešteto krat opozarjali na probleme, nedoslednosti in celo kazniva dejanja na tako občutljivem področju kot je stanovanjsko gospodarstvo in problemi v zvezi s tem. Kot da to nekaterih prav nič ne zanima, saj so dovolj močni v svoji »kraljevini«. Celjski primer je bil primer, velenjski je še vedno samo primer ali pa gre že kar za trdno zasidrane nesamoupravne in nesocialistične odnose v širšem smislu na tem področju?

Prav nič ne dvomimo, da se bodo politični in drugi dejavniki odločno spopadli z nezdravimi razmerami. Toda še najboljše bi bilo, če o takšnih in podobnih vprašanjih ne bi bilo potrebno zapisati niti besedice več. Dušan Gačnik



Učna ura naše polpretekle zgodovine pred spomenikom revolucije v Ljubljani.

Fotografija: Andrej Agnič

V tej številki:

SINDIKALNI POROČEVALEC

Usmeritve in naloge sindikatov pri uveljavljanju načrtnega zaposlovanja in smotrne izrabe delovnega časa

Akcija »Tisoč delavcev — sodelavcev« je akcija zveze sindikatov

Posvet o inovacijah

Laboratorij v službi ljudstva

Stran 3

Prekoračitve investicij postajajo velik problem, ker odtegujejo sredstva ostalim naložbam:

Združeno delo se mora opreti na lastna sredstva

Stran 6

Kako so v velenjski občini delili sredstva solidar-
nostnega stanovanjskega sklada

Delavci terjajo vso resnico

Stran 7

Na obisku med mladimi v celjskem Ingradu

Izgrajujemo sebe in druge

Stran 8

Ne prezrite v današnji številki:

Titov sklad SR Slovenije
razpisuje 200 štipendij

Stran 12

Lutkovna skupina Tovarne kemičnih izdelkov in
krede v Srpenci

Vsak praznik je kulturni dogodek

Stran 16

Postavili ste temelje novim odnosom do dela

»Srečen je narod, ki ima tako mladino!«

Tovariši in tovarišice, mladinci in mladinke! Tovariši in tovarišice gotje, ki ste tu zbrani! V tem trenutku so predstavniki mladine predali raport, da so opravili nalogo, ki so jim jo zadali naša vlada in naši narodi. Odlično so opravili svojo nalogo. Naša mladina je čudovito opravila svojo dolžnost: zgradila je veliko železniško progo, ki s svojimi širokimi tračnicami spaja Bosno in Hercegovino z ostalimi republikami. Naša mladina je opravila herojsko delo, naši narodi in naša vlada se ji zato najpristrajše in najtopleje zahvaljujemo. Ta ogromen objekt, ki ste ga dokončali vi, mladinci — graditelji nove in srečnejše Jugoslavije — je velikega ekonomskega pomena za nadaljnji razvoj nove Jugoslavije. Ta proga je neprecenljivega pomena za vso našo državo, za vse republike, za vaš petletni plan in njegovo izpolnitev. Bogastva te čudovite pokrajine — Bosne, so s to progo postala pristopnejša vsem našim narodom. Ta niso postala pristopnejša za posamezne kapitaliste, temveč za naše narode, za ljudi, za delavce, za tistega, ki dela. Ta proga je velikega pomena za republiko Bosno in Hercegovino, za njen nadaljnji vsestranski razvoj, ker jo ta proga še tesneje povezuje z ostalimi deli naše domovine.

To je torej ogromen gospodarski pomen te proge, objekta, ki ste ga vi, tovariši mladinci, heroji dela v Jugoslaviji, zgradili v izredno kratkem obdobju. Naši narodi se vam zahvaljujejo za ves trud, ki ste ga vložili!

Mladinska proga je prav tako velikega političnega pomena. Za vse naše narode ima velik političen in moralni pomen — znotraj države in izven njenih meja. Vaše delo, tovarišice in tovariši mladinci, na tej mladinski progi in lani na progi Brčko-Banovići, je odjeknilo po vsem svetu — vi ste s svojim delom, s svojo požrtvovalnostjo dvignili ugled naše dežele tako visoko, kot ga ni imela še nikoli doslej. Vi ste dvignili ugled naše države pred vsem svetom in vi ste s svojimi krampi porušili vse klevete, ki se širijo, češ da je naša dežela — dežela nemirov, dežela brez svobode — s svojim delom ste pokazali vsemu svetu, da je Jugoslavija dežela miru, da se tu dela in gradi, da bi se dvignili iz ruševin, v katere so nas vrgli vojna katastrofa in vojni zločinci, ti, ki so tudi danes vojni hujskači.

Vi ste s svojim delom pokazali drugim, kako je treba delati. Vi, mladinci na gradbiščih železniških prog in drugih naših velikih objektov, kakor tudi delavci v tovarni, tisti nosilec delovnega ustvarjalnega znanja, ki spodbuja vse, ki v naši deželi pošteno mislijo — k novim podvigom, k novemu delu.

Zato so, gradnja te proge, vaše delo, vaša požrtvovalnost, izrednega moralno-vzgojnega pomena za vse naše narode.

Tovariši in tovarišice, ko smo pred naše narode postavili težke

naloge, ki izhajajo iz petletnega plana, ste vi bili prvi, ki ste se priglasili k izpolnjevanju teh nalog.

Do danes ste ogromno prispevali k izpolnjevanju petletnega plana. Ne bom našteval vsega, kar ste do danes storili. Stori ste mnogo. Lani smo eno vaših zmag slavili na progi Brčko-Banovići. Letos slavimo drugo vašo veliko zmago, tu, na progi Šamac-Sarajevo, kjer ste obvladovali vse težave. Naša mladina kaže sleherni dan vse večji in večji zanos in dosega vse večje zmage tudi na mnogih drugih velikih gospodarskih objektih.

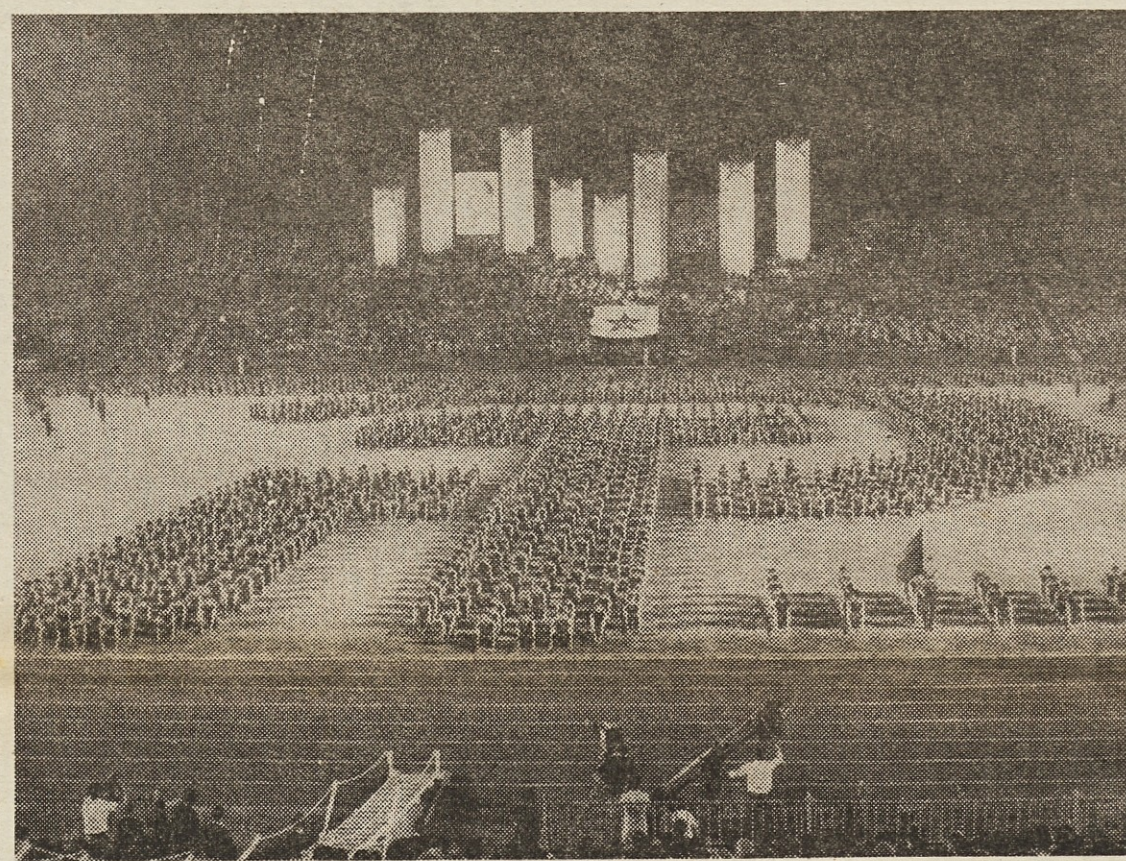
Toda, ob tej priložnosti bi hotel tukaj poudariti naslednje: napak bi ravnali, če bi ta vaš zanos, to vašo pripravljenost na žrtve, na delovno upornost, izkoristili in vas silili, da kar naprej izpolnjujete tisto, kar je skoraj nemogoče. Vi sami ste doslej dovolj pokazali, kaj lahko storite in kaj želite. Menim, da tako velika dela terjajo nadčloveške napore naše mladine in da so meje, preko katerih ne smemo iti. Za našo deželo je naša mladina najdragocenejša, kar imamo. To je našo bogastvo, neizmerno bogastvo našega ljudstva, in mi to mladino moramo čuvati. Brez mena izgradnje naše dežele in izpolnjevanja petletnega plana moramo enakomerno porazdeliti na vse državljane naše dežele.

Vi, mladinci, bodite pri delu vzor, kako je treba delati. Tudi v prihodnje morate vi dati s svojim delom zgled, kako je treba delati! Toda mi nočemo, da bi eni sedeli križem rok, drugi pa bi se naprezali.

Naša dolžnost je, da skrbimo za vašo vzgojo — telesno in umsko. Zato morajo biti v prihodnje, ko bomo od vas terjali izpolnitev ene ali druge naloge, te naloge lažje od dosedanjih. Vi ste že postavili temelje novim odnosom do dela, pokazali ste, kako se lahko dela, kadar se dajati hoče, toda mi bomo terjali, da k delu prispevajo vsi.

Mladinci in mladinke, vaša prva dolžnost je, da se učite. Pred našo mladino postavljamo pomembne naloge, toda zapomnite si: za vas je na prvem mestu učenje, potem delo. V šolah si morate pridobiti znanje, ki vam bo omogočalo jutri, da še bolj koristite svoji deželi. Pravtako se morate — šibki in še nedorasli — telesno okrepiti, da bi lahko zdržali vse napore dela v dobrobit naše dežele. Zato terjamó od vas, da se učite, in tisti, ki to zamenarja, kaže, da ne razume duha nove Jugoslavije. Nova Jugoslavija hoče imeti mlado generacijo — razumno, vsestransko vzgojno in šolano. Vi ste že pokazali, da ima nova Jugoslavija generacijo, ki je pripravljena tudi na največje žrtve in zaradi tega vam naši narodi mnogo dolgujejo. Toda vaša pomoč pri izgradnji naše dežele je na drugem mestu, čeravno vas bom mi poklicali vedno tja, kjer bo najtežje, kjer v ustvarjalnem delu ne bomo mogli brez ustvarjalnega znanja.

V tem je vaše junaštvo, v tem je vaš novi patriotizem, ki ga nekateri naši državljani še niso pokazali, patriotizem, kakršnega vi nosite v svojih srcih in svojih glavah, ki bi moral postati lasten slehernemu jugoslovanskemu državljani. In zato mladinci, hvala vam, ker ste tako hitro deljali duha nove Jugoslavije in z



delom pokazali svoj novi patriotizem, ki ga občuduje ves svet.

Tovariši in tovarišice, mladinci in mladinke, kot sem že maloprej dejal, pred nami so velike in pomembne naloge. Danes tu zahtevam od vas, da do maksimuma izkoristite vse možnosti za učenje, ker so nam za izpolnitev velikih nalog potrebni sposobni kadri. Vedno pa vas bomo tudi poklicali k opravljanju pomembnih nalog, čeravno morda ne več tako ogromnih, velikih in težkih. Pomagajte svojemu ljudstvu. Pomagajte naši deželi, tudi vnaprej delajte z žarom in zanosom, da bi ustvarili našo lepšo in srečnejšo bodočnost.

Iz Titovega govora na svečanosti ob otvoritvi mladinske proge Šamac-Sarajevo, Sarajevo, 16. novembra 1947.



Mladi gradijo bratstvo in enotnost s skupnim življenjem in delom, medsebojnim spoznavanjem, enakopravnim odnosom, širokim sodelovanjem. Posnetek je z lanske MDA za Goričkem.

Generacije, ki vstopajo v življenje, že 33. leto kot svojega praznujejo rojstni dan človeka. Čigar ime in delo nas legitimira v svetu in zgodovini.

Tito je podaril svoj rojstni dan generacijam, ki prihajajo in mladi so ga vzeli za svojega.

Včasih pravimo, da je pred mladino še vse življenje in da je bodočnost njena. Pa se mladi s tem nočejo zadovoljiti. Ker ži-

mladi so ga vzeli za svojega.

Ničkolikokrat so mladi že dokazali, da so pripravljene delati. Samo letos so v Sloveniji izvedli že 328 lokalnih akcij, že čez dober teden pa bodo spet oživela delovišča mladinskih delovnih brigad. Spet bodo čez hribe in doline speljali nekaj novih cest, marsikatera odročna vas bo dobila luč ali vodovod. In spet bodo mladi v te kraje prinesli upanje

Letošnja osrednja proslava dneva mladosti bo nocjo na stadionu JLA v Beogradu. 9.210 nastopajočih bo izvajalo program »Druže Tito, mi ti se kunemo!«, ki simbolizira neizmerno ljubezen, spoštovanje in hvaležnost predsedniku Titu za njegovo veliko delo, pa tudi odločenost mladine in vseh prebivalcev SFRJ, da čvrsto pobrateni ostanemo na Titovi poti graditve samoupravne, socialistične, nevrščene Jugoslavije.

Vrsta slovesnosti pa bo tudi v Sloveniji. Na šolah bodo sprejemali pionirje v mladinsko organizacijo, priredili najrazličnejša tekmovanja, vse občinske konference ZSMS pa bodo priredile slavnostne seje, na katerih bodo med drugim podelili tudi priznanja svojim najmarljivejšim članom.

Ijivo ne bomo imeli več težav s pomanjkanjem lastnih idej, ki danes tako pestijo industrijo. S pravilnim usmerjanjem naj bi vsak opravljal tako delo, ki ga bo veselilo. Zadovoljen delavec pa ima interes za doseganje čim boljših rezultatov in si prizadeva za uvajanje izboljšav pri svojem delu.

»Mladina Jugoslavije je ponos naših narodov.« je lani 25. maja, ko je sprejel štafeto mladosti, tiščem na stadionu JLA in milijonom pred TV zasloni povedal tovariš Tito. »Od konca vojne, kot tudi v vojni, pa vse do današnjih dni, je mladina vložila veliko naporov, veliko truda, da bi se naša dežela izvlekla iz zaostalosti, v kateri je bila. Pa ne samo iz zaostalosti, temveč tudi iz ruševin, ki jih je povzročil okupator.

V sporočilih naših narodov, ki ste nam jih prinesli vi mladinci, nosilci štafete, je veliko želja, veliko tistega, kar moramo mi, ki smo odgovorni za graditev socializma v Jugoslaviji, narediti. Obljubljam, da bomo, dokler bomo imeli možnost, naredili vse, kar naš narod želi. To pa pomeni, da je treba sporočila, v katerih je toliko pozitivnega, uresničevati. Mi se bomo odločno zavzemali, da besede spremenimo v dejanja.

Srečen je narod, ki ima tako mladino!«

Podaril ji je svoj rojstni dan. Ker ji je zaupal.

Damjan Križnik

Ideja o štafeti je vzniknila prvega pomladanskega meseca v svobodi v glavah skupine Kragujevčanov, ki so razmišljali, kako bi čestitali dragemu predsedniku za njegov rojstni dan. Predlagali so svojemu mladinskemu aktivu, da bi izdelali štafeto in jo ponesli do Beograda. Ideja je naletela na izjemno odobravanje. Pa ne le v Kragujevcu, pač pa po vsej Jugoslaviji. In tako so 25. maja 1945 vse republike in pokrajini Titu izročile štafeto palico. Kragujevčani kot pobudniki pa še svojo.

Prva štafeta mladosti pa je krenila na pot 5. maja 1947 iz Kumrovcu. Odilej so jo nosili vsako leto. Predsedstvo ZSMJ je na svoji seji, 15. maja letos, sklenilo, da bo tako tudi v bodoče, saj je štafeta »močan in svojevrsten simbol jugoslovanskega bratstva in enotnosti, jugoslovanskega vztrajanja na Titovi poti.«

Posvet o inovacijah

Laboratorij v službi delavca

Če kdaj koli, potem v Sloveniji prav zdaj lahko ugotovimo, kako omejen je ekstenziven industrijski razvoj. Drugače povedano: prišli smo do tiste stopnje gospodarskega razvoja, ko moramo v izdelke vgrajevati svoje znanje. Kdor misli drugače, v isti sapi pa retorično poudarja naša prizadevanja za izboljšavo neroznate zunanjetrgovinske bilance, mlati prazno slamo. Vse bolj namreč prihajamo do spoznanja, da bitke za stabilnejši gospodarski položaj ni mogoče dobiti le s povečanimi količinami izdelanega blaga, ampak predvsem s tistim, kar dela to blago konkurenčno. In to je znanje. Pa ne tuje, ampak domače. To je prvina, ki je neločljivo povezana z vsako sodobno proizvodnjo. In če je tako, potem na znanje ne moremo čakati, da se bo porodilo samo od sebe (če se ne, ga seveda uvozimo), ampak mora biti to sad načrtnih prizadevanj.

Bržčas je le tako lahko razumeti široko družbeno akcijo, ki skuša spodbuditi inovacijsko delo in mu zagotoviti mesto, ki mu pripada. Gre za to, kako se bomo organizirali, da bomo prišli do znanja in kako ga bomo spravili na trg. Nobena inovacija, pa naj bo še tako genialna, ne velja prav nič, če ne da svojih rezultatov, ki se morajo zrcaliti v povečanem dohodku.

Nekako v tej luči je nedavno tega potekal tudi posvet o množični inovacijski dejavnosti, ki ga je v Ljubljani pripravila Zveza sindikatov Slovenije oziroma odbor RS ZSS za inovacijsko dejavnost v sodelovanju z Gospodarsko zbornico Slovenije, republiško konferenco ZSMS, komitejem za kulturo in znanost pri izvršnem svetu skupščine Slovenije, Društvom izumiteljev Slovenije in nekaterimi organizacijami združenega dela.

Rezultati, a še veliko nalog...

Uvodno besedo na posvetovanju je imel predsednik republiškega sveta ZSS Vinko Hafner, ki je predvsem poudaril, da smo v preteklosti na tem področju dosegli nekaj pomembnih dosežkov, vendar ostaja pred nami še vrsta nalog nerešenih. Tako smo leta 1976 dobili družbeni dogovor o inovacijah, dve leti kasneje pa so sindikati sprejeli stališča in priporočila za razvijanje in organiziranje množične inventivne dejavnosti, kar je nedvomno dobra idejno politična osnova za nadaljnje delo. Toda le v primeru, če bodo v organizacijah združenega dela storili več za razmah ustvarjalnosti.

Inovacijski procesi morajo imeti ustrežno mesto v planih organizacij združenega dela, kar bi nam omogočilo, da bi od naključnih inovacij postopoma prešli na programirane inovacije. Prav programiranje inovacij pa pospešuje tudi združevanje dela in sredstev posameznih organizacij in skupnosti v celotni inovacijski verigi. Kot pa je dejal Vinko Hafner, beležimo ta čas kar polovico slovenskih organizacij združenega dela, ki inovacijske dejavnosti niso vključile niti v tekoče srednjeročne načrte. Po njegovem mnenju temu botrujejo v prvi vrsti slabo razviti

samoupravni družbenoekonomski odnosi nasploh, ki krnijo ustvarjalnost delavcev in s tem tudi njihovo odgovornost za smotrno gospodarjenje. Tudi v tistih organizacijah, v katerih so normativno opredelili položaj inovacijske dejavnosti, zvečine niso dobro uredili materialnih pogojev na tem področju.

Ustvariti vzdušje!

Poglavje zase pa je na Slovenskem nagrajevanje inovatorjev. S tem v zvezi je bil Vinko Hafner zelo oster in je dejal, da tudi pri inovacijah vlada nedoslednost pri nagrajevanju ter da tudi tu prevladuje uravnilovka, ki pogosto izvira iz čiste nevoščljivosti. Za to pa ne gre iskati vzrokov med delavci v neposredni proizvodnji, kot bi to nekateri po vsej sili radi dokazali, ampak slej ko prej med tistimi, ki so profesionalno prvi poklicani za razvoj te dejavnosti. Tudi sicer po besedah Vinka Hafnerja v večini organizacij združenega dela glede tega še ni ustreznega družbenega vzdušja, zato bo potrebno temu v prihodnje nameniti še posebno pozornost. Pri iskanju ustreznih rešitev nagrajevanja, kjer nikakor ne bi smeli zapostavljati moralnih priznanj, pa bo potrebno izhajati iz načela delitve po delu, kajti to je odločilno.

Izhod v povezovanju

V razpravah, ki so sledile, so udeleženci posvetovanja skušali predvsem osvetliti nujne družbenoekonomske ukrepe, ki utegnejo spodbuditi organizacije združenega dela za razvijanje lastne raziskovalne in inovacijske dejavnosti, nekatere doslej uspešne uveljavljene oblike organiziranja in oblike izobraževanja kadrov za razvojno raziskovalno in množično inovacijsko dejavnost ter oblike za spodbujanje inovacijskega dela.

Te razprave so potekale v komisijah. V prvi so ugotovili, da so bile v dograjevanjem našega samoupravnega sistema v minulih letih vgrajene nekatere stimulacije, ki pa so še prešibke, tako da niso spodbudile organizacij združenega dela, da bi razvijale lastne razvojne zmogljivosti in organizirale množično inovacijsko dejavnost. Poleg tega pa tudi, da naši vodilni delavci v gospodarstvu ne kažejo dovolj zanimanja za lastno raziskovalno delo in se raje odločajo za nakup tujega znanja. Razpravljali so se spraševali, kje je vzrok takšnemu ravnanju in ugotovili, da ta tiči predvsem v tveganju za kolektiv in posameznika. To pa se pogosto dogaja tam, kjer nimajo opredeljenih dolgoročnih ciljev svojega razvoja. In kjer ni tega, tudi ni ustreznega dohodkovnega povezovanja, kar pa vodi k »vrtičkarstvu«. Izhod iz tega je resnično samoupravno urejanje medsebojnih odnosov na zdravih dohodkovnih povezavah. Pravi pogoj za to pa so urejene štartne osnove ali medsebojno dogovorjeni standardni stroški, ki se jih mora postopoma širše urejati na podlagi družbenih dogovorov o standardizaciji. Tudi na tem področju je potrebno ogromno inventivnosti in truda, kajti brez tega ni mogoče pričakovati trajno urejenih dohodkovnih odnosov.

Jožef Stefan, Iskra, Lek...

Ko so v drugi komisiji govorili o nekaterih doslej uveljavljenih oblikah organiziranja inovacijskega dela, razpravljali kajpak niso mogli mimo velikih uspehov, ki jih je v sodelovanju z nekaterimi organizacijami združenega dela (ISKRA!) dosegel inštitut Jožefa Stefana v Ljubljani. Omenili so skupna prizadevanja Iskre, inštituta Jožefa Stefana in raziskovalne skupnosti Slovenije na področju raziskovanja hibridne debeloplastne tehnologije, ki so dala velike rezultate in bodo omogočila Iskri velikoserijsko proizvodnjo hibridnih debeloplastnih vezij. Pri vsem tem pa je še zlasti pomembno spoznanje, da takšen način dela v obliki mešane skupine zagotavlja po eni strani znanstven pristop k reševanju problemov, po drugi pa predstavlja naravnost za neposredne cilje in potrebe proizvodnje. Nepretregano kroženje strokovnjakov iz razvoja v proizvodnjo in obratno pa zagotavlja, da se za raziskovalca ne konča odgovornost z oddajo poročila o raziskovalni razvojni nalogi, strokovnjakom iz proizvodnje pa preprečuje, da ne zdrknejo v golo rutino in praktičnem, ki zanikata potrebo po nadaljnjem raziskovalno-razvojnem delu.

Na »tapeti« so bili tudi podvigi kot so: geološke raziskave v Radencih, uvedba industrijske proizvodnje redergina v Leku na osnovi domače inovacije, uvedba zaprte tehnologije pri predelavi uranove rude ter oblike organiziranja množične inovacijske dejavnosti v občini Maribor, ki so dokaj uspešno izpeljane in že dajejo rezultate. Razveseljivo je, da med drugimi pripada precej zaslug za to tudi mariborskemu občinskemu svetu zveze sindikatov, ki je bila v občini prva družbenopolitična organizacija, ki je dojela smisel vseh inovacijskih prizadevanj in temu primerno tudi naravnala svoje celovanje. Kajpak so to le nekateri utrinki iz bogate »razpravljajske inovacijske verige« na tem posvetovanju, kar pa ne pomeni, da ne bomo o njih v takšnih ali drugačnih zvezah še pisali.

Ivo Kuljaž

Dušan Marinšek skuša odpirati predale, v katerih tiči vse preveč neizkoriščenega domačega znanja

Znanje, vse močnejša proizvodjalna sila

Dušan Marinšek, svetnik za področje financiranja inventivne dejavnosti v Ljubljanski banki, je v pogovoru o svojem življenju in delu posegel do leta 1942. Takrat se je izkazal kot organizator in aktivist Osvobodilne fronte v kočevski Tekstilni. Ko je prijel za puško, je kar brž napredoval do političnega komisarja I. inženirske brigade VII. korpusa NOV in POS.

Inženirska brigada — to je bilo področje, kjer je ustvarjalnost Dušana Marinška lahko zaživela s polnim mahom in ga po zmagi pripeljala v Generalštab JLA. Zahtevna naloga ga je čakala in vrsta pohval pričla, da jo je izpeljal, kot je bilo treba. Izdelal je tehnične predpise za vojaško obutev in obleko ter organiziral proizvodnjo v tekstilni in usnjarski industriji.

»Skoraj vsi obrati so bili le še borne ruševine, surovin nismo imeli, proizvodnja pa je morala steči. Če zdaj pomislim, kako nam je sploh uspelo, se kar težko dokopljem do točnega odgovora. Vem le, da je položaj terjal od nas vseh skrajne napore, voljo in pa iznajdljivost. Predvsem ta je prišla do veljave — na vsakem koraku ovira in le domiselnost nas je vodila čeznje.«

Še nekaj je bilo Dušanu Marinšku v neprecenljivo pomoč. V tem obdobju se je začelo njegovo sodelovanje z Borisom Kidričem, ki mu je z nasveti, smernicami in odloki pomagal uresničiti zahtevno nalogo v težkih poveljni razmerah.

Leta 1951 se je Dušan Marinšek težko ponesrečil z avtomobilom in »slekel je uniformo« kot podpolkovnik JLA. Vrnil se je v svojo stroko, tekstilno dejavnost.



Že Boris Kidrič je s svojim poslušom za pomen domačega znanja to sposobnost začutil tudi pri svojem sodelavcu Dušanu Marinšku.

V Mariboru je moral postaviti na noge raziskovalno organizacijo in tako se je rodil inštitut za potrebe celotne bombažne industrije Jugoslavije, Dušan Marinšek ga je vodil petnajst let. »V teh letih smo dosegli kar lepe uspehe in uveljavili raziskovalno in projektantsko dejavnost v naši republiki, posebno pa v Makedoniji, Srbiji, na Kosovem in celo v Etiopiji, kjer smo pomagali graditi nove tekstilne tovarne. Spet moram povedati, da gre velik delež zaslug za te uspehe iznajdljivosti, dojemljivosti za novo. Tekstilni inštitut je prva ustanova te vrste pri nas, ki je uspela svoje znanje prodati na tuje. Za etiopsko vlado smo napravili idejni, nato glavni projekt in nadzirali smo gradnjo in začetek delovanja tekstilnega kombinata v Bahr Darju.«

Tudi pri tem delu je bil Dušanu Marinšku v trdno oporo Boris Kidrič. Spodbujal ga je, ko se je delo zatikalo, še posebno rad pa je priskočil na pomoč pri uresničevanju raziskovalnih dosežkov.

»Tudi sam sem to področje vse bolj cenil. Da bi se za organizacijo raziskovalne dejavnosti resnično usposobil, sem svoje znanje izpopolnjeval tudi v ZDA. Leta 1961 je Sklad Borisa Kidriča dobil več sredstev za financiranje znanstveno raziskovalne dejavnosti v Sloveniji in postal sem organizator financiranja tehniških ved in raziskovalne opreme.«

Pri tem delu sem se moral kar naprej bosti s trpkim resnico — uspešnih domislekov, dosežkov znanja domačih strokovnjakov pa tudi ljubiteljev, kolikor hočeš. Hkrati pa nerazumen strah pred tveganjem, pred stroški, odpor, nerazumevanje, kar vse dosežkom domačega raziskovalnega dela brani v življenje, v proizvodnjo.«

Na njegov predlog ga je upravni odbor Sklada Borisa Ki-

driča zadolžil, naj pomaga v spodbujanju te dejavnosti vključiti banke. Dela se je lotil pred desetimi leti, leta 1973 so bili prvi rezultati očitni in leto kasneje so vse slovenske banke sklenile »Dogovor o udeležbi pri kreditiranju vključevanja rezultatov raziskovalnih del v proizvodnjo.« Udeležbenka dogovora je tudi Raziskovalna skupnost Slovenije. Leta 1977 so v dogovor vnesli še kreditiranje prenosa inovacij v vse družbene procese, ne le v proizvodnjo.

»Dogovor je sklenil inovacijsko verigo, po kateri se znanje zavestno, načrtno in nadzorovano uveljavi v uporabnem produktu. Našo industrijo usmerja v uporabljanje domačih znanstvenih, raziskovalnih dosežkov in inovacij ter jo odvraca od kupovanja tujih licenc. Zaenkrat je ta dogovor v Jugoslaviji še enkrat, odmeva pa že čez republiške meje.«

»Odmev bo kot vse kaže kmalu tudi obrodil. Dušanu Marinšku, pobudniku in najpomembnejšemu tvorcu besedila ter kriterijev dogovora, prihajajo po pomoč iz številnih jugoslovanskih bank in ustanov. Zanimanje za način, pogoje in uspehe te vrste financiranja inventivne dejavnosti je vse večje.«

»Prav je tako! Do zdaj smo v okviru tega dogovora le v Ljubljanski banki s posojili omogočili uresničevanje več kot 150 objektov, zasnovanih na domačih inovacijah. Da bi te uspehe in pot do njih približali čim širšemu krogu, sem pred tremi leti pripravil prvo razstavo »Inovacije-banka-gospodarstvo«, na kateri smo s slikami, opisi in z nekaj izdelki predstavili 25 uspešno uresničenih inovacij.«

Razstava je postala vsakoletna, spreminjala ime, vsebina pa je ostala ista in se še okrepila. Prvo leto le v Ljubljani, potem pa so jo videli tudi v Novi Gorici, Mariboru, Kopru in v Novem mestu. Podprla jo je Raziskovalna skupnost, Gospodarska zbornica, banke, združeno delo, spremljajo jo s problemskimi konferencami o tem področju, Dušan Marinšek je dal pobudo za nagrade OZD in inovatorjem za izvirne zamisli in uresničitev inovacij. Imenoval jo je »Inovacijska veriga«, saj je simbol povezanosti med raziskovalnim področjem in družbeno prakso. Menda je to edini znak in moralno priznanje za uspešno uresničevanje inovacij v vsej Jugoslaviji.

»Marsikaj smo že dosegli, še več dela pa je pred nami«, je za konec povedal Dušan Marinšek. »Kaže, da sem zaenkrat edini v Sloveniji, ki se s tem delom ukvarjam poklicno. To je velika škoda. Čeprav je korak, ki ga je zakoracila Ljubljanska banka, velik in pomemben, je dela še toliko, da bi se ga morali povsod resno lotiti, z vsjo poklicno strokovnostjo in odgovornostjo.«

Ciril Brajer



Miran Potrč — predsednik sveta ZSJ

Svet zveze sindikatov Jugoslavije je v četrtek izvolil za novega predsednika z enoletnim mandatom Mirana Potrča.

Miran Potrč je rojen v Mariboru, 27. 3. 1938. Tu je tudi obiskoval osnovno šolo in gimnazijo.

Kot študent pravne fakultete v Ljubljani, ki jo je dokončal v letu 1961, je družbeno aktivno deloval na Univerzi kot član odbora Zveze študentov Pravne fakultete in član ter predstavnik v različnih samoupravnih organih te šole. V letu 1961 je sprejel službo pripravnika na Okrajnem sodišču v Mariboru, kjer je ostal do leta 1963.

Na osnovi uspešne široke družbenopolitične in strokovne aktivnosti je bil v letu 1967 izvoljen za člana mestnega komiteja ZKS Maribor ter bil takoj za tem, v letu 1968, imenovan za profesionalnega predsednika komisije za organiziranost in razvoj zveze komunistov pri tem komiteju. Že v letu 1969 pa je bil izvoljen za sekretarja mestnega komiteja ZKS Maribor. V tem času je poleg dolžnosti sekretarja še posebej angažirano opravljal dolžnosti neprofesionalnega predsednika komisije za organiziranost in razvoj ZKS pri Centralnem komiteju Zveze komunistov Slovenije, aktiven pa je bil tudi kot predsednik sveta Visokošolskih organizacij v Mariboru, v publicistični in različnih strokovnih dejavnostih.

V marcu 1973. leta je postal predsednik komisije Centralnega komiteja ZKS za družbenoekonomsko vprašanja in socialno politiko, aprila 1974 pa je bil izvoljen za člana centralnega komiteja, predsedstva in izvršnega komiteja predsedstva Centralnega komiteja ZKS. Tudi v tem obdobju je poleg tako odgovornih nalog uspešno opravljal še vrsto pomembnih nalog in dolžnosti; bil je član koordinacijskega odbora republiškega sveta za gospodarski razvoj in ekonomsko politiko, član komisije izvršnega komiteja predsedstva CK ZK Jugoslavije za družbenoekonomsko vprašanja, predsednik uredniškega odbora slovenske izdaje časopisa Komunist in član izdajateljskega sveta vseh izdaj tega lista. V letu 1977 pa je bil na podlagi strokovnega in publicističnega dela imenovan za izrednega profesorja Univerze v Mariboru za predmet gospodarsko pravo. V aprilu 1978 in nato na 9. kongresu Zveze sindikatov Slovenije v oktobru tega leta je bil tovariš Miran Potrč izvoljen za podpredsednika republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Poleg opravlja še vrsto drugih družbenopolitičnih nalog kot član Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije. Sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, član družbenopolitičnega zbora Skupščine SR Slovenije ter član in podpredsednik družbenega sveta za vprašanja družbene ureditve. Aktiven pa je tudi kot predsednik skupščine Zveze delavskih univerz Slovenije, predsednik založniškega sveta glasila Zveze sindikatov Slovenije Delavska enotnost in v drugih organizacijah.

Za uspešno delo je leta 1973 prejel odlikovanje reda dela z zlatim vencem, leta 1978 pa je bil odlikovan z redom republike s srebrnim vencem.

Seja predsedstva RS ZSS

V ospredju delitev po delu

Pred Zvezo sindikatov Slovenije sta vroče poletje in vroča jesen. Z minulo sejo predsedstva RS ZSS so stekle priprave na novembrsko — 2. konferenco ZSS, ki se bo lotila družbeno zelo aktualnega in po svoje tudi občutljivega vprašanja: uveljavljanje delitev po delu in rezultatih dela. Izhodišča za pripravo konference so že pripravljena, poleg tega je izdelan tudi delovni osnutek družbenega dogovora o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo. Če k temu dodamo tudi osnutek družbenega dogovora o povračilu stroškov, ki so jih imeli delavci pri opravljanju določenih del za temeljno organizacijo združenega dela, potlej bo v javni razpravi zajeten, vendar zelo pomemben šop dokumentov, ki jih ne bi smeli le prebirati. Ampak več: (pre)soditi jih in soočiti zapisane rešitve z delitvijo sredstev za osebne dohodke in skupno porabo s prakso v vsaki temeljni organizaciji združenega dela.

Tematika, o kateri bodo govorili v javni razpravi, ob obilici drugih nalog zveze sindikatov v sedanjem družbenem trenutku, je zahtevna. Bržkone pa ni nikogar, ki bi zanikal, da se je s temi vprašanji nujno spoprijeti, saj je delitev osebnih dohodkov po delu in rezultatih dela temeljno družbeno vprašanje. Praksa kaže, da marsikje niti v samoupravnih aktih, kaj šele v življenju, niso znali naprej od tistega, kar so uveljavljali po sprejemu zakona o združenem delu. Zato lahko pojmuemo priprave

na konferenco in konferenco samo tudi kot zahtevo delavcev v organizacijah združenega dela, da se skupaj dogovorimo o usmeritvah, ki jih je treba upoštevati pri oblikovanju samoupravnih aktov.

Tako je sestavljeno tudi delovno gradivo družbenega dogovora o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo. Avtorji so vanj zapisali tista stališča in usmeritve, do katerih smo se dokopali v teoriji in praksi po sprejemu zakona o združenem delu, ne odgovarja pa na vse dileme. Zato bo morebiti tudi razočaral tiste, ki pričakujejo, da bo natančno »predpisale« rešitve in tudi tiste, ki želijo, da bi bil čim bolj »mlahav« in puščal zelo širok maneverski prostor subjektom gospodarjenja.

Družbeni dogovor ugotavlja, da so v organizacijah združenega dela skladne z zakonom o združenem delu le tiste osnove in merila za osebne dohodke in skupno porabo, ki v medsebojni odvisnosti upoštevajo načela, da so skupna sredstva za osebne dohodke in skupno porabo odvisna od ustvarjenega dohodka in pogojev pridobivanja, od prispevka živega dela delavcev pri ustvarjenem dohodku, od učinkovitosti pri upravljanju in gospodarjenju s sredstvi, ki se uporabljajo za razširjeno reprodukcijo in od nujnosti zagotavljanja družbeno dogovorjene materialne in socialne varnosti delavcev. Na teh osnovah morajo biti grajeni tudi

»... Naša politika zviševanja življenjske ravni bi morala vključevati tudi načelo solidarnosti, vendar ga ne smemo izenačevati z »uravnalovko«. Podružbljanje številnih elementov porabe in življenjske ravni na načelu solidarnosti in vzajemnosti postaja vse izrazitejšo v vsem svetu, toliko prej mora biti tako v socialistični družbi. V nasprotnem primeru bi se povečale nesprejemljive socialne razlike, ki bi spodbudile enotnost delavskega razreda in stabilnost družbe...«

Iz referata tovariša Tita na X. kongresu ZKJ, marca 1974 v Beogradu

Predsedstvo sveta Zveze sindikatov Jugoslavije

Cene načenjajo življenjski standard

Člani predsedstva sveta Zveze sindikatov Jugoslavije so na minuli seji obravnavali informacijo o aktualnih gospodarskih gibanjih v letošnjem letu. Pokazala je, da je od Maribora do Djevdjelije delajo udarniško ter da delavci jemljejo stabilizacijo kot dolgoročno nalogo. Statistični podatki govore, da so v prvem trimesečju delovne organizacije dobro poslovale. Industrijska rast je skladna z resolucijskimi predvidevanji: v vseh delovnih organizacijah se trudijo, da bi čimbolj izkoristili proizvodne zmogljivosti, varčujejo z reprodukcijskim materialom, surovinami in z energijo. K temu dodajmo še oceno, da se je okrepila materialna osnova združenega dela in da se osebni dohodki gibljejo v dogovorjenih okvirih. Skorajda v vseh kolektivih so sprejeli varčevalne programe, svoje akcijske načrte pa so sprejele tudi sindikalne organizacije.

Slabo luč na ta pozitivna gibanja pa mečejo investicije, ki niso

usklajene z resolucijskimi določili, potem cene, ki rastejo mnogo hitreje, kot smo predvidevali in negativna plačilna bilanca. To pa zahteva še posebno skrb vseh družbenih dejavnikov.

Predsedstvo je tudi ocenilo, da je predvsem zaradi dobro organizirane akcije sindikata in drugih družbenih dejavnikov, delitev sredstev za osebne dohodke ugodna. Gibljejo se v dogovorjenih okvirih, vendar pa to ne velja za delitev sredstev za osebne dohodke v nekaterih finančnih organizacijah in v družbenih dejavnostih. Ker pa cene hitro rastejo, osebni dohodki pa so v okviru dogovorjenih, je skoraj že ogrožen standard delavcev. To pa bi moralo biti za sindikalne organizacije znak za alarm, da zahteva spoštovanje dogovorov o cenah in dogovorov o razporejanju dohodka, zato da bremena stabilizacije ne bi nosili le delavci.

Z. B. V.

Žalski sindikat in krajevne skupnosti

Kmalu z mrtve točke

Tudi v žalski občini so kongresnim sklepom in številnim dogovorom o razvijanju aktivnosti delavcev v krajevni skupnosti, ki od njih terjajo kopico organizacijskih in vsebinskih obveznosti, posvetiti vrsto razprav. Na njih so ugotovili, da komunikacije med organizacijami združenega dela in krajevnimi skupnostmi še vedno niso dovolj razvite, pa še ta obstoječi tok informacije teče zgolj v smeri KS — OZD, ne pa tudi nazaj. V razpravah so nadalje menili, da ustanavljanje koordinacijskih odborov sindikata in delegiranje v krajevne konference SZDL ni le organizacijsko vprašanje. Cilj mora biti takšno delo OO ZS, ki bo omogočilo, da bodo delavci bolj povezani in aktivni v organih krajevnih skupnosti in KK SZDL. Naloga koordinacijskih odborov sindikata naj bi torej bila zlasti v vzpodbujanju, organiziranju in vodenju neposrednih skupnih akcij, ki zadevajo tako delavce TOZD kot občane in krajanje, pa tudi v vzpodbujanju stalnega sodelovanja med TOZD in KS. V njihovo delovno področje bi torej sodila celotna problematika, ki je predmet obravnave ali odločanja v skupščini KS in KK SZDL. Žalčani

menijo, naj bi bili ti koordinacijski odbori ožji, 10-članska operativna telesa, sestavljali pa bi jih naj najmarljivejši aktivisti samoupravnih organov in političnih organizacij.

Zato je Obs ZSS na seji, ki je obravnavala to problematiko, sklenil, da si bodo v sindikatih prizadevali, da bodo TOZD združevali dohodek v vseh KS, kjer bivajo njeni delavci, obenem pa bodo vzpodbujali prostovoljno delo, solidarnost in tudi samoprisepek kot pomemben del materialne podlage KS. Zavzemali se bodo za čim širše povezovanje občanov s samoupravnimi organizacijami in skupnostmi ter za množično vključevanje delavcev v najrazličnejše oblike delovanja KS in njenih organov. Še zlasti letos, ko so krajevne skupnosti prvič v vlogi nosilcev planiranja, bodo sindikati spremljali postopek sprejemanja in priprave planov, saj se delovni ljudje in občani v postopku priprave plana KS povezujejo tudi s TOZD, kjer delajo njihovi krajanje. Obs ZSS žalec podpira tudi ustanovitev skupnih finančnih služb KS, v okviru le-teh pa bi ustanovili OO ZS.

D. K.

Delavci prometa in zvez o prednostnih nalogah

V prometu se skrivajo rezerve gospodarstva

Stališča 1. sindikalne konference ZSS o demokratizaciji odnosov, krepitvi kolektivnega duha in odgovornosti — o pobudi, ki jo je dal predsednik Tito — so padle na plodna tla tudi v sindikatu delavcev prometa in zvez Slovenije. Na nedavni volilni in obenem 9. plenarni seji republiškega odbora tega sindikata so s posebnim statutarnim sklepom prilagodili Titovi pobudi o kolektivnem delu tudi organiziranost in metode delovanja RO ter njegovih organov. Povečati je treba učinkovitost tega sindikata, so menili udeleženci sestanka v razpravi, poudariti kolektivno odgovornost, preseči forumsko delo in sprejemanje odločitev v imenu delavcev. članov sindikata.

V tem tonu je izzvenela tudi razprava o minulem delu republiškega odbora in njegovih organov, o položaju dejavnosti — prometa in zvez — in o nalogah sindikata tako v letošnjem letu kot v naslednjem srednjeročnem obdobju, da bi izboljšali gospodarske rezultate dejavnosti.

hkrati pa izboljšali tudi življenjske in delovne pogoje delavcev zaposlenih v tej dejavnosti.

Dejavnost je pomemben »prinašalec« deviz, dobro organizirana lahko veliko prispeva k zmanjšanju proizvodnih stroškov, zato seveda ni vseeno, kako se razvija in kolikšne skrbi družbe je deležna. Udeleženci so sklenili, da bo sindikat delavcev prometa in zvez v bodoče dal dosti več poudarka pogojem gospodarjenja te dejavnosti v svoji aktivnosti. Tu seveda ne gre samo za težnjo, da bi s sistemskimi ukrepi izboljšali ekonomski položaj posameznih dejavnosti v prometu in zvezah. Tak ukrep na primer je izenačenje vrednotenja izvoza storitev z izvozom izdelkov. Tak ukrep bi bila tudi večja družbena skrb za enakomeren razvoj prometa in načinov transporta po vsej državi. Seveda pa je tudi v dejavnosti sami dovolj tako imenovanih notranjih rezerv, ki bi jih lahko izkoristile organizacije združenega dela v prometni dejavnosti med seboj ali pa v povezavi z ostalim

združenim delom. Dejavnost še ni v celoti samoupravno najustrezneje organizirana, niso še zaživele dohodkovne povezave. Marsikje v združenem delu še niso povsem doumeli pomena modernih načinov transporta in potrebe po večjem izkoriščanju cenejših načinov transporta (željeznice). Veliko je tudi neskladij v razvojnih načrtih prometnih dejavnosti in zvez v republikah, kar močno zavira hitrejši prodor uporabe modernih transportnih sredstev in s tem zmanjšanja deleža transporta v proizvodnih stroških (ta delež pa je pri nas v poprečju vsaj za enkrat večji, kot v razvitih industrijskih državah). Sindikati v prometu in zvezah naj bi v bodoče več pozornosti posvečali skladnemu razvoju transporta (in seveda spremliajoče industrije). Večji poudarek naj bi namenili tudi kadrovanju in usmerjenemu izobraževanju.

B. R.

Mestni sindikat tudi v prihodnje vpet v uresničevanje naprednih idej

Prizadevanja niso ostala brez odmeva

V mestni svet Zveze sindikatov Ljubljana je vključenih kar 22 odstotkov vseh članov sindikata v Sloveniji. Združeno delo Ljubljane ustvari četrtino slovenskega celotnega prihodka gospodarstva. Zato je položaj mestnih sindikatov ne le specifičen, ampak še posebej odgovoren, za uresničevanje nalog, saj je od njegovega dela v precejšnji meri odvisno delo slovenskega sindikata. Te misli je poudaril Vinko Hafner, predsednik slovenskih sindikatov, na zadnji seji mestnega sveta zveze sindikatov Ljubljana. Ker je bila to volilna seja, so na njej s tajnim glasovanjem — tako določa novi statut te organizacije — za predsednika ponovno izvolili Jožeta Marolta, za podpredsednika Franca Hribarja — oba za enoletni mandat — ter za sekretarja Darka Ravnikarja — njegov mandat traja dve leti.

Na seji, ki so se je poleg Vinka Hafnerja in Francija Polaka udeležili tudi Marjan Orožen, Marjan Rožič, Vlado Beznik in drugi družbenopolitični delavci mesta, so osrednjo pozornost namenili uresničevanju demokratizacije, kolektivnega dela in odgovorno-

sti v mestnem svetu zveze sindikatov ter oceni gospodarjenja v letošnjem letu.

V okviru teh dveh področij so spregovorili o opravljenem delu mestnega sindikata v preteklem obdobju. Jože Marolt je nanizal področja, na katerih se je ta organizacija najmočnejše in najpogosteje angažirala: aktivnost je bila usmerjena v utrjevanje samoupravnega položaja delavca, krepitev materialne proizvodnje, racionalnejšemu, bolj produktivnemu zaposlovanju in prizadevanjem za povečevanje produktivnosti dela, ki je bila povezana z akcijo Človek-delo-produktivnost in ki je prinesla dobre rezultate. Veliko pozornosti so namenili sprotnemu spremljanju rezultatov gospodarjenja, delitvi ustvarjenega dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke po rezultatih dela, uveljavljanju delegatskega sistema, nalogam pri pripravi planskih dokumentov, svobodni menjavi dela in bolj-šemu družbenemu standardu.

Aktivnosti, ki jih je sindikat opravil skupaj z drugimi družbenopolitičnimi dejavniki, niso ostale brez odmeva — njihov re-

zultat so dobri rezultati gospodarjenja v prvem četrtletju letošnjega leta.

Vendar pa so na seji opozorili, da uspešni rezultati ne bi smeli nikogar uspavati, hkrati pa opozorili na pomanjkljivosti, ki jih bo treba čimprej odpraviti. Najbolj kritično so ocenili dosednji način sprejemanja samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov. Treba bo namreč prekiniti s prakso, da sporazumi in dogovori prihajajo v združeno delo po kapljah in da se delavci še prepogosto odločajo o njih, ko so že davno sprejeli planske dokumente in v njih začrtali tudi razporejanje ustvarjenega dohodka. Ocenili so tudi, da so delovni ljudje še premalo vključeni v oblikovanje takih dokumentov, da tudi v razpravah vedno ne sodelujejo, kot naj bi. Še se dogaja, da se o sprejemanju takih dokumentov odločajo kar v ozkih poslovnih ali strokovnih krogih ali pa dokumente sploh spregledajo. Ob tem se ni mogoče čuditi podatkom, ki govorijo o tem, koliko sporazumov so v posameznih samoupravnih okoljih zavrnili, niti temu, da se na takih seznamih pogosto po-

javljajo iste delovne organizacije.

Vzpodbudna je ugotovitev, da v Ljubljani vse bolj uresničujemo Kardeljevo vizijo razvoja slovenskega središča, vendar bo potrebno za še hitrejšo rast družbene produktivnosti opraviti še precej nalog. Še zlasti, ker ustaljene naloge in ukrepe najbolj dosledno uresničujemo pri razporejanju dohodka za osebne dohodke — ti so bili namreč v prvih treh mesecih leta za 2 odstotka nižji kot v enakem obdobju lani. Zavedati se je treba, da trdnjega gospodarjenja ni mogoče dolgo graditi na upočasnjeni rasti osebnih dohodkov, ampak predvsem z uvajanjem sodobnejših tehnoloških procesov, z modernizacijo dela, večjo delovno disciplino, bolj prethitnimi naložbami, gospodarnejšim trošenjem sredstev za skupno in splošno porabo.

Vse to pa narekuje, da bo mestni sindikat tudi v prihodnje vpet v uresničevanje naprednih idej, ki obetajo Ljubljani še hitrejši napredek in delavcem v združenem delu še trdnjše položaj.

Jana Taškar

IZ SINDIKALNIH GLASIL REPUBLIK IN POKRAJIN

Zadnje zdravilo?

Zakaj je zagrebški »Vodovod« dobil prisilno upravo? To je naslov članka, v katerem zagrebški sodelavec beograjskega časopisa Rad opisuje nesamoupravne razmere v tej temeljni organizaciji združenega dela. Preskrba z vodo je v Zagrebu že vrsto let zaskrbljujoča, vodstvo TOZD se med seboj ne razume, samoupravni akti niso usklajeni niti drug z drugim, še manj pa z zakonskimi normami. Kljub vsemu pa je bilo lani na žiro računu tega kolektiva kar 20 milijard starih dinarjev.

Vrsta nepravilnosti in pomanjkljivosti je izredno dolga, spodobudno pa je, da je prva zahtevala uvedbo prisilne uprave prav mladinska organizacija.

Gospodarjenje pod drobnogledom

Industrijska rast v Vojvodini je bila lani najvišja doslej, saj je bila v primerjavi z letom poprej kar za 10,7 odstotka večja. Kljub tako ugodnemu rezultatu člani sveta Zveze sindikatov Vojvodine niso bili zadovoljni z gospodarjenjem, saj reproduktivna sposobnost OZD upada, medtem ko sredstva za splošno porabo naraščajo. Tako se je lani v »proračunih« samoupravnih interesnih skupnosti nabralo kar za 976 milijonov viškov. Vendar pa ti viški še niso vrnjeni gospodarstvu.

Ob tem pa so zabeležili precej počasnejšo rast v kmetijsko živilski proizvodnji, ki zaostaja po ustvarjenem dohodku in v končni fazi že ogroža materialni in socialni položaj delavcev. To je kratka vsebina zapisa, objavljenega v sindikalnem glasilu Dolgozok iz Novega Sada.

Oživljeno udarništvo

Vsi delovni kolektivi v SR Makedoniji delajo te dni udarniško, prosti dnevi se spreminjajo v delovne. Ljudje prihajajo na delo pred začetkom delovnega časa, ostajajo dlje, odmori so zelo kratki, bolniški izostankov pa skoraj ni. Vsak delavec hoče čimveč prispevati k gospodarski ustalitvi in hkrati prispevati sredstva vsaj za enega štipendista Titovega sklada.

To je kratek povzetek sporočil, ki se zadnje dni stekajo v redakciji Trudbenik, glasilo makedonskih sindikatov, in ki zgovorno pričajo, da se delovni ljudje in občani Makedonije zavedajo svoje odgovornosti na poti nadaljnega uresničevanja načrtanega družbeno-ekonomskega razvoja.



Prvomajska priznanja

Na seji predsedstva Zveze sindikatov Jugoslavije so podelili letošnje prvomajske listine ZSJ. Sindikalne listine podeljujejo vsako leto tistim osnovnim sindikalnim organizacijam in občinskim sindikalnim svetom iz vse Jugoslavije, ki so s svojim delom prispevali k razvoju samoupravljanja, k povečevanju proizvodnje in produktivnosti dela in k uresničevanju načela delitve po delu in njegovih rezultatih. Letošnja priznanja so dobile tudi sindikalne organizacije iz naše republike, in sicer: osnovna organizacija ZSS Iskra IEZE TOZD Tovarna polprevodnikov, Trbovlje, osnovna organizacija ZSS Železarna Štore, TOZD Mehanska obdelava, osnovna organizacija ZSS Tekol, TOZD Zaščita, Maribor in občinski sindikalni svet iz Črnomlja. Na sliki: Mika Špiljak s predstavniki nagrajenih sindikalnih organizacij. (Foto: Franci Kotar)

Seja IO ROS delavcev energetike Slovenije

Tudi obrzdana cena brcne

Lani je bila slovenska proizvodnja energije res nekaj večja kot leto poprej, njen nakup v drugih republikah pa je precej presegel pričakovanja elektroenergetske bilance. Kot v vsem gospodarstvu so tudi v tej dejavnosti krepko naraščali materialni stroški in osebni dohodki, tako da so v elektrogospodarstvu in premogovništvu leto zaključili brez večjega ostanka dohodka. Po zaključnem računu jim je kljub temu uspelo do konca letošnjega aprila pokriti izgube malih premogovnikov in sklade skupne porabe v delovnih organizacijah, ki tega same lani niso zmogle. Kot že nekaj let nazaj so jim v ta namen prišla prav sredstva, zbrana od porabnikov nizke napetosti, ki naj bi bila namenjena razširjeni reprodukciji.

Vsekakor nič kaj ugoden vpliv

vsega tega se bo čutil v pričakovanem prihodu v letošnjem letu. Na seji izvršnega odbora RO sindikata delavcev energetike so se pomenili tudi o rezultatih poslovanja v SOZD EGS v prvih treh mesecih leta 1980. Skupaj z nakupom je proizvodnja energije v tem obdobju za 10 odstotkov večja kot v enakem času lani, za 2 odstotka je preseгла plan. Precej pa se je spremenila struktura te proizvodnje — čeprav je hidroproizvodnja za 24 odstotkov preseгла plan, je za lansko, pri enakih zmogljivostih, zaostala za 12 odstotkov. Termo-proizvodnja je za 18 odstotkov nižja, kot so pričakovali; čemur je delno kriv izpad v TE Šoštanj.

Nakup električne energije je vprašanje zase — plan je preko-

Nov obrat

Minulo soboto, 17. maja, ob 10. uri so v Heliosu, TOZD Tovarna kemičnih izdelkov in proizvodnja krede v Srpenici odprli nov proizvodni obrat. Ob tej priložnosti je imel pozdravni govor predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije Vinko Hafner.

111 odstotkov. To gotovo vpliva na stroške poslovanja slovenskega elektrogospodarstva in skoraj na lanski ravni so jih lahko obdržali le z zelo discipliniranim gibanjem stroškov poslovanja, spoštovanjem resolucijskih izhodišč in družbeno dogovorjenih stroškov.

Omenili so tudi cene električne energije in energetskega premoga, ki so se povečale šele v prvih dneh februarja, po »glavni sezoni« torej in to je povzročilo manjši prihodek, kot ga je pričakovala elektroenergetska bilanca.

Skupen rezultat je nekaj več kot 300 milijonov dinarjev skupne izgube v tej dejavnosti, kaj slabi pa so tudi obeti za letošnje prvo polletje. Slabe likvidnosti ne bo rešilo niti novo

povišanje cene električne energije, kakršno so zapisali v letošnjih elektroenergetski bilanci. Spremembe pričakujejo tudi v gibanju nekaterih stroškov in osebnih dohodkov, ki so še vedno na ravni lanskega novembra in vse to preti, da bo izguba v polletju še narasla. V Rudniku lignita Velenje so sami napravili analizo poslovanja in na tej osnovi za devetmesečje pričakujejo, da bodo ob normalni rasti cen in izpolnjevanju planov v tem času »prigospodarili« 250 milijonov dinarjev izgube.

Podobne dohodkovne in likvidnostne težave tarejo tudi majhne premogovnike, še najmanj Laško, ki si pomaga s stranskimi dejavnostmi. Po razpravi so člani IO ROS delavcev energetike Slovenije sprejeli sklep, da ugotovljena dohodkovna in likvid-

nostna situacija resno ogroža to dejavnost — nastala je zaradi premarjnega skupnega prihodka in ne zaradi rastočih stroškov. Njenega reševanja se morajo čimprej lotiti vsi pristojni republiški organi, da ne bi prišlo do motenj v preskrbi z električno energijo.

Zadali so si tudi nalogo, ki bo zajela vse osnovne sindikalne organizacije. Nekateri kolektivi namreč ne spoštujejo dogovora, da bodo osebni dohodki obstali na ravni lanskega novembra, dokler plani v dejavnosti ne bodo usklajeni. Pretresti bo treba način usklajevanja planov in spoštovanje dogovorov, še posebej obnašanje v politiki osebnih dohodkov med udeleženci dogovora.

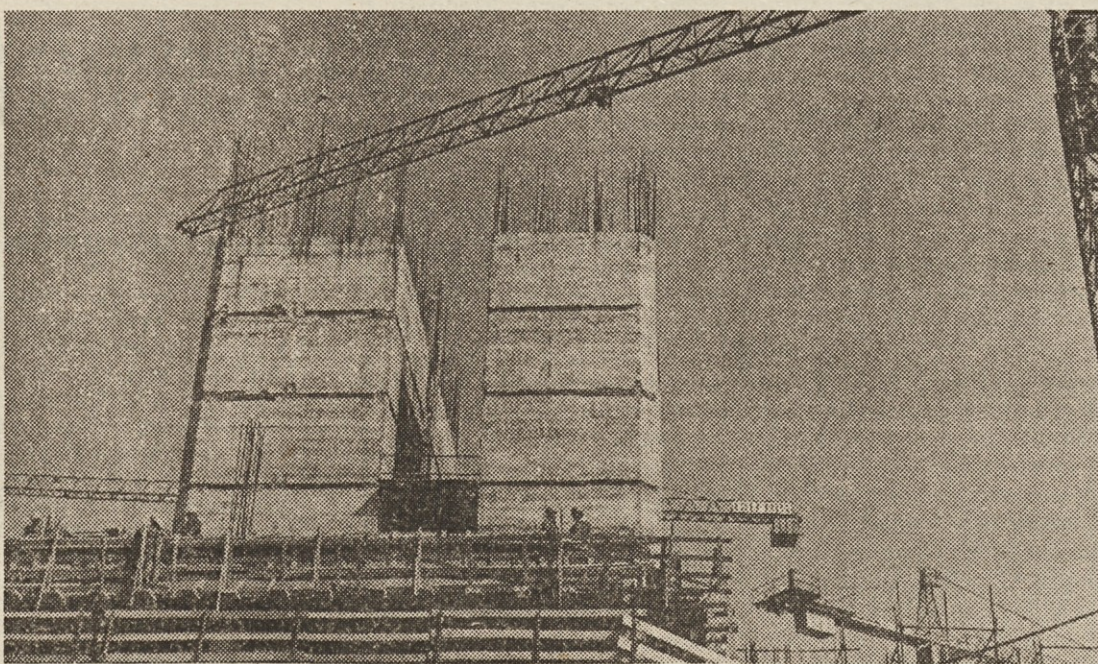
C. B.

Prekoračitve investicij postajajo velik problem, ker odtegujejo sredstva ostalim naložbam

Združeno delo se mora opreti na lastna sredstva

V Sloveniji je bilo konec marca letošnjega leta »evidentiranih« 2400 investicij v skupni vrednosti 130 milijard dinarjev. Toda v tem znesku je za jetih tudi približno 22 milijard dinarjev, ki jih bodo morali investitorji plačati več, kakor so prvotno izračunali, da jih bosta gradnja in nakup strojev veljala. Prekoračitve, ki so naši »stari znanci«, so v letošnjem letu stabilizacijskih prizadevanj in omejitve kreditnih sredstev za investicije postale velik kamen spotike in ovira za hitrejši razvoj gospodarstva. Marsikateremu povišanju cene pri izgradnji tovarn bi se namreč lahko povsem izognili, ali pa bi bilo ob pametnejši investicijski politiki delovnih organizacij precej manjše. S tem pa bi seveda sprostil precej bančnega kreditnega potenciala za druge naložbe, ki so prav tako potrebne, kot tiste, za katere je treba zbrati dodatna sredstva. Problem je še toliko večji, ker je v Sloveniji — po oceni na predsedstvu CK ZKS — vsaka četrta prekoračitev nepokrita. Skratka, delovne organizacije, investitorji, si za podražitve niso uspeli zagotoviti dovolj sredstev in zdaj v vrsti čakajo v bankah, da bi jim le-te posodile manjkajoča sredstva.

Seznam prekoračitev je dolg. Samo v temeljni banki Gospodarski banki Ljubljana so evidentirali za 1,7 milijarde prakoračitev pri 58 investicijah v teku, kar predstavlja 18 odstotkov predračunske vrednosti teh investicij. Investitorji so računali, da bi jim banka pomagala s skupno 627 milijoni dinarjev, kar pomeni skupaj 37 odstotkov sredstev, potrebnih za pokritje prekoračitev. Pri tem velja dodati, da je strokovna služba banke anketirala 82 članic banke, ki imajo 123 investicij v teku. te investicije pa predstavljajo po vrednosti 87 odstotkov od vseh investicij, pri katerih sodeluje Gospodarska banka Ljubljana. Zajete so vse pomembnejše začete investicije, rezultati ankete pa so po-



Koliko več od predračunske vrednosti bo veljal ta hotel (ob Gospodarskem razstavišču v Ljubljani) ko bo zgrajen?

kazali, da je takorekoč vsaka druga investicija dražja, kot so investitorji načrtovali.

Vzrokov za prekoračitve je veliko. Najpogostejši je porast cen gradnje, ki je bil lani izjemno visok; slabo pripravljena investicijska dokumentacija, zaradi katere nastajajo časovne zakasnitve pri gradnji, neustrezna kadrovska struktura investicijskih grup v delovnih organizacijah, prevelik obseg investicijskih del glede na razpoložljive sile gradbene operativne in proizvodnih zmogljivosti domačih proizvajalcev opreme, pomanjkanje nekaterih vrst gradbenega materiala, nespoštovanje rokov in težave pri izločanju lastne udeležbe in sovlagateljskih deležev za investicije zaradi poslabšane likvidnosti gospodarstva.

Največje prekoračitve, ki naj bi jih pomagala pokrivati temeljna banka Gospodarska banka Ljubljana, so pri Toplarni Ljubljana — 720 milijonov dinarjev, Yulonu, 275 milijonov din, Sloviniu 99 milijonov (pri

Tovarni sladkorja v Ormožu, ki pa skupaj presegajo vrednost 550 milijonov dinarjev, Melaminu 60 milijonov itd.

Resolucija zahteva, da morajo investitorji najprej pokriti vse obveznosti do tekočih naložb, preden naj bi dobili zeleno luč za nadaljnji razvoj. V Gospodarski banki Ljubljana so to določilo še malo poostriili. Njihove pomoči pri pokrivanju prekoračitev naj bi bili deležni samo tisti investitorji, ki niso sami zakrivali podražitev s slabo pripravljeno dokumentacijo, slabo izbranim izvajalcem del in dobaviteljem opreme itd. Čeprav je število tistih investitorjev, ki računajo na pomoč Gospodarske banke (ki torej ne bodo mogli sami pokriti prekoračitev) upadlo na dvajset, sredstev niti zdaleč ne bo toliko, kolikor bi jih investitorji želeli. Gospodarska banka je namreč za najbolj upravičene prekoračitve ter za zagotavljanje določenega dela sovlagateljskih deležev pri skupnih naložbah v zamejstvu ter v deželah v razvoju, namenila v letošnjem letu le 300 milijonov dinarjev. Pri tem pa banka poudarja, da bo za te namene odobrila večja sredstva le tako, da bo zmanjšala svojo udeležbo pri investicijah, ki jih članice banke nameravajo začeti v letošnjem letu.

Sredstev je torej mnogo manj na voljo, kot je potreb, zato je strožji kriterij banke, po katerem bo obravnavala prekoračitve, oziroma prošnje investitorjev, da banka pomaga pri pokrivanju prekoračitev, povsem razumljiv. Gospodarska banka je vse prekoračitve razvrstila v tri skupine: v prekoračitve, ki so jih zakrivila podražitve izvajalcev del; prekoračitve, nastale zavoljo dodatnih del (geološke razmere, slabo pripravljena dokumentacija itd.); podražitve, nastale zavoljo želja investitorja po določenih spremembah v projektih, zavoljo povečevanja prostorov itd.

»Dolžni smo pokrivati samo prekoračitve, nastale zaradi podražitev«, nam je dejal Leopold Maček, predsednik poslovnega odbora Gospodarske banke Ljubljana. »To bomo sicer storili, toda tudi pri teh prekoračitvah

... Načrti in programi razvoja morajo biti stvarni in ekonomsko upravičeni in morajo upoštevati interese organizacij združenega dela in posameznih družbenopolitičnih skupnosti pa tudi družbe v celoti. V ta namen je nujno, da delovne organizacije in družbenopolitične skupnosti usklajajo svoje načrte na samoupravni podlagi in se dosledno ravna po dogovorjenem. Še naprej investiramo, kar je dobro. Ni pa dobro to, da so tudi nerentabilne naložbe, ki ne obetajo uspeha na domačem in tujem trgu. Do neupravičenega podvajanja zmogljivosti in do drugih nesmotrih investicij prihaja ponavadi takrat, ko se odloča mimo delavcev, torej tistih ki bodo v bistvu neposredno in najbolj čutili posledice tega... Vedno je treba dobro pretehtati, kdaj je smotno postavljati nove zmogljivosti...

(Tito na 11. kongresu ZKJ)

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Sprememba disciplinskega ukrepa pred sodiščem

Sodišča združenega dela s svojim postopkom smiselno nadaljujejo disciplinski postopek, ki se je začel v temeljni organizaciji. V postopku uporabljajo iste samoupravne splošne akte, kot disciplinska komisija ali delavski svet temeljne organizacije. Prav zato sodišča tudi spreminjajo izrečene disciplinske ukrepe, če ugotovijo, da so podani pogoji za spremembo v samoupravnem splošnem aktu.

Sodišče združenega dela spremeni disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja, če ugotovi, da kršitev, ki jo je storil delavec, ni opredeljena v samoupravnem splošnem aktu kot kršitev, zaradi katere se lahko izreče ta najtežji ukrep. V takem primeru disciplinska komisija ni pravilno uporabila samoupravnega splošnega akta temeljne organizacije, zato je sodišče ob pravilni uporabi materialnega prava tudi ugodilo delavčevi zahtevi za sodno varstvo.

Disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja odloži sodišče pogojno le tedaj, če v disciplinskem postopku niso bile upoštevane olajševalne okoliščine, ki jih predvideva samoupravni splošni akt. Sodišče v tem primeru upošteva voljo delavcev, ki je izražena v določbah samoupravnega splošnega akta, kar je disciplinska komisija kršila ali vsaj prezrla.

Sodišče pa ne more spremi-

njati disciplinskega ukrepa prenehanja delovnega razmerja, če gre za kršitev v smislu 2. odst. 197 člena zakona o združenem delu. Zakon je namreč predvidel, da se zaradi neopravičenega izostanka z dela, ki traja zaporedoma najmanj pet delovnih dni, izreče ukrep prenehanja delovnega razmerja. Če gre torej za tako kršitev, se delavcu izreče najtežji ukrep, vendar to še ne pomeni, da ukrepa ne bi bilo mogoče pogojno odložiti, če so za to podani pogoji po samoupravnem splošnem aktu.

Sodišča združenega dela torej spreminjajo izrečene disciplinske ukrepe le tedaj, če je zato podan razlog po samoupravnem splošnem aktu. Po zveznem zakonu o sodiščih združenega dela so namreč ta sodišča dolžna v postopku upoštevati ustavo, zakone in samoupravne splošne akte. Ob tem velja opozoriti na stališče, po katerem sodišča ne bi smela spreminjati disciplinskih ukrepov, češ da se to lahko stori le v disciplinskem postopku. To stališče se sklicuje na voljo delavcev, ki naj bi bila izražena v določitvi disciplinske komisije oziroma delavskega sveta. Po dosedanji praksi sodišč pa je volja delavcev temeljne organizacije opredeljena v samoupravni splošni akti, ki so jih delavci sprejeli z osebnim izjavljanjem. Te akte so dolžni upoštevati vsi samoupravni organi in seveda tudi sodišče.

Pravica do osebnega dohodka iz minulega dela

Po zakonu o združenem delu (3. odst. 129 člena) je pri spevek delavca k delu odvisen tudi od povečanja dohodka TOZD, ustvarjenega zlasti z upravljanjem in gospodarjenjem s sredstvi družbene reprodukcije. To pomeni, da je tudi osebni dohodek delavca odvisen od njegovega in družbenega minulega dela.

V delovni organizaciji so leta 1979 ugotavljali dohodek, ki so ga prinašale naložbe vložene v prejšnjih letih. Delavci, ki so bili v delovnem razmerju, so del osebnega dohodka prejeli tudi iz tega naslova, kar pomeni, da so prejeli del osebnega dohodka na osnovi minulega dela oziroma uspešnega gospodarjenja s sredstvi družbene reprodukcije. Pri delitvi osebnega dohodka pa niso upoštevali tistih delavcev, ki jim je delovno razmerje prenehalo zaradi odhoda v pokoj ali pa zato ker so sklenili delovno razmerje drugje.

Delavec, ki mu je zaradi invalidske upokojitve prenehalo delovno razmerje novembra 1977, je pred sodiščem združenega dela zahteval ugotovitev, da ima pravico participirati na osebnem dohodku, ugotovljenem na podlagi dohodka, ki so ga prinašale naložbe v prejšnjih letih. Menil

je, da ima pravico do osebnega dohodka iz minulega dela, saj je tudi on ustvarjal del tistega dohodka, ki so ga delavci delovne organizacije vlagali v rekonstrukcijo oziroma modernizacijo delovnih priprav. Sodišče združenega dela prve stopnje je njegovemu zahtevku ugodilo, ker se je postavilo na stališče, da ne more biti delavec prikrajšan zgolj zato, ker mu je delovno razmerje prenehalo zaradi invalidske upokojitve.

Pritožbeno sodišče pa je na pritožbo delovne organizacije tako odločitev spremenilo in zavrnilo delavčev zahtev. Osebni dohodek iz minulega dela ne more biti samostojna kategorija, ampak je nujno vezan na osebni dohodek iz tekočega oziroma živnega dela. Samoupravni splošni akti delovne organizacije upoštevajo minulo delo kot merilo pri določanju osebnega dohodka delavca. Del čistega dohodka, ustvarjenega z upravljanjem in gospodarjenjem s sredstvi družbene reprodukcije, res namenja osebnemu dohodku, toda ta osebni dohodek je vezan na tistega, ki so ga delavci ustvarili s tekočim delom. Če delavec nima pravice do osebnega dohodka iz tekočega dela, potem tudi ne more zahtevati osebnega dohodka na podlagi minulega dela.

Delavski svet ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST objavlja prosta dela in naloge za

VODENJE SKLADIŠČA IN EKSPEDITA

Od kandidata za ta dela in opravila pričakujemo:

- da ima ustrezno izobrazbo za vodenje skladišča, prodajo izdelkov iz programov TOZD DE,
- da ima veselje do dela z ljudmi
- da ima sposobnost organiziranja ekspeditorske službe in opravljanja drobnih hišnih opravil
- da ima vozniški izpit B kategorije
- dve leti delovnih izkušenj na podobnih delih

Kandidati naj svoje ponudbe z ustreznimi dokazili pošljejo v 15 dneh od objave oglasa na naslov: TOZD Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4. O izbiri bodo kandidati obveščeni v 30 dneh.

Boris Rugelj

Kako v Velenju odpravljajo napake pri delitvi sredstev solidarnostnega stanovanjskega sklada

Delavci terjajo vso resnico

Na nedavni programsko volilni konferenci zveze komunistov v veljenski občini je Janez Miklavčič, sekretar komiteja občinske konference ZKS, med drugim dejal:

»Skrivanje neuspehov, slabosti, negativnih pojavov in težav je neiskrenost v zvezi komunistov, ki je dovolj trdna in ugledna, da ji ni potrebno skrivati slabosti, ker le-te ne morejo omajati zaupanja množic vanjo.«

Te besede velenjskega sekretarja so me spremljale pri pisanju tega sestavka.

Resne nepravilnosti

Skupščina samoupravne interesne stanovanjske skupnosti občine Velenje je ob koncu letošnjega januarja razpravljala o nepravilnostih pri porabi sredstev in dodeljevanju stanovanj tako imenovanega solidarnostnega sklada ter zadožila komisijo za samoupravno delavsko kontrolo, da skupaj z družbenim pravobranilcem samoupravljanja prouči vso dotodanjo dejavnost solidarnostnega sklada in na prihodnji seji skupščine poroča »kam je šel denar, kdo je nepravilno dobil stanovanje in kdo je kriv, da se je to dogajalo.« Takrat smo v Delavski enotnosti (v članku pod naslovom »Solidarnost, ki to ni«) obljubili, da bomo o ugotovitvah te komisije in Albina Amona, družbenega pravobranilca samoupravljanja, pisali takoj, ko bo zbrano vse gradivo. To gradivo je zdaj zbrano in iz njega je moč ugotoviti, da so se pri uporabi sredstev stanovanjske skupnosti združenih za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu, dogajale zelo resne nepravilnosti in tudi nezakonitosti.

Komisija samoupravne delavske kontrole je v svojem poročilu stanovanjski skupnosti in družbenemu pravobranilcu, ki je 29. 6. 1979 dal pobudo SIS naj ugotovi, »kako in v kakšne namene so uporabili ta sredstva«, zapisala: »V statutu solidarnostnega stanovanjskega sklada občine Velenje, ki ga je sprejel upravni odbor sklada na seji 27. 6. 1973, so bili določeni kot upravičenci za ta stanovanja starejši ljudje! borci NOV, upokojenci in nezaposleni užitniki invalidskih pravic, mlade družine izven OZD in občani z nižjimi dohodki izven OZD. Odbor solidarnostnega stanovanjskega sklada oziroma leta 1974 ustanovljena samoupravna enota za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu bi morala sprejeti samoupravni akt o dodeljevanju stanovanj v skladu z zakonom o stanovanjskem razmerju. Ta samoupravni akt pa ni bil sprejet...«

Intakose je zgodilo, da so brez pravilnika razdelili 107 stanovanj občanom, ki so do takih stanovanj upravičeni (po določilih zakona o družbeni pomoči v stanovanjskem gospodarstvu), pa tudi ljudem »ki v tem skladu nimajo kaj iskati«, kot je dejal Albin Amon.

Naj naštejemo nekaj primerov: Zdravnica Maja Natek je solidarnostno stanovanje dobila »pomotoma«, odločbo pa je

izdal Izvršilni odbor zdravstvenega doma. Ljubiša Radžiču, ki je bil takrat študnet (samski), so dodelili stanovanje »samo začasno«, kot trdi bivši direktor delovne organizacije DOM, komisija pa v svojem poročilu pripominja: »kar je nezakonito.« Martinu Slatinšku je dalo solidarnostno stanovanje predsedstvo zveze borcev, Peju Radiću pa so odločbo napisali v TGO Gorenje. Mariji Markovič je bilo stanovanje dodeljeno »na osnovi uradnega zaznamka«, brez stanovanjske pogodbe. Marjan Domanjko je dobil stanovanje »na podlagi pritiskov vseh družbenopolitičnih organizacij v občini«, Vekoslav Tanko, odvetnik, pa »na podlagi pobud družbenopolitičnih organizacij in še ostalih struktur.« Drago Ribič je zaprosil za solidarnostno stanovanje kot delavec trgovskega podjetja NAMA, ki je obljubilo, da bo poravnalo polovico cene. »Ker pa je bil kasneje izvoljen za občinskega sekretarja mladine, se sofinansiranje ni izvedlo«, je v svoje poročilo zapisal Ludvik Prelovšek, predsednik komisije samoupravne delavske kontrole. »Delovno razmerje pri trgovskem podjetju NAMA mu je prenehalo, solidarnostno stanovanje pa mu je bilo kljub temu dodeljeno.«

Odločni ukrepi

Takih primerov je bilo več, zapisal pa sem jih le nekaj, ki so po mnenju družbenega pravobranilca samoupravljanja »najbolj problematični.«

Samoupravna delavska kontrola je predlagala novemu odboru za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu, naj se dogovori z vsemi organizacijami združenega dela, v katerih so zaposleni ljudje, ki so nepravilno dobili stanovanja solidarnostnega sklada, da bodo vrnili temu skladu »sredstva ali stanovanja.« Pri tem naj odbor upošteva določila pravilnika o pogojih in merilih za dodeljevanje najemnih stanovanj, zgrajenih s sredstvi samoupravne stanovanjske skupnosti, združenih za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu. Marija Lešnik, predsednica tega odbora, mi je pred nedavnim pripovedovala, da so se zelo resno lotili te naloge, pri tem pa naleteli na številne težave, kajti »težko je popravljati take nepravilnosti, ki tako globoko prizadenejo ljudi.« Vendar ni druge poti.

V novem odboru so prizadevni ljudje, ki so se odločno spopadli z »anarhijo« v solidarnostnem skladu. »V nekaj mesecih so na-



V velenjskih razmerah, ko je samo v Gorenju kakih tisoč prošenj za stanovanja, v REK pa devet sto, ko nekaj tisoč ljudi živi »na črno« pri sorodnikih, je dragocen sleherni kvadratni meter stanovanjske površine — in vsaka napaka pri graditvi ali razdeljevanju stanovanj je še kako očita.

redili več, kot poprej v šestih letih«, je rekla Božidarka Kortnik, pravna referentka pri samoupravni stanovanjski skupnosti, »in to je za nas dragocena izkušnja.« Na podlagi pravilnika, v katerem je rečeno, da so upravičenci za pridobitev stanovanja, zgrajenega s sredstvi za družbeno pomoč, zgolj družine in občani z nižjimi dohodki, starejši ljudje in upokojenci, udeleženci NOV, mlade družine, delovni in vojaški invalidi, so razpisali natečaj in prijavilo se je 110 prosilcev. Posebna komisija si je že ogledala njihove stanovanjske razmere, zdaj pa sestavljajo prednostno listo, ki jo bo sprejel zbor uporabnikov pri SISS in jo bodo objavili v tedniku Naš čas.

Služba družbenega knjigovodstva, ki je bila zadožena, da ugotovi, katere organizacije združenega dela in ustanove so nepravilno dobile sredstva solidarnostnega sklada in jih porabila »za druge namene«, še ni končala svojega dela. Vendar je že doslej ugotovila, da je v ta sklad lahko segel vsakdo, ki je imel kakšnega »strica na občini.« Do nedavnega so izdali odločbe o vrnitvi kakih 700 starih milijonov, ko pa bodo obravnavali še zadnji primer nenamenske porabe teh sredstev, bo vsota občutno višja.

Zakaj molk o krivcih?

Lansko poletje je pisal uredništvu Delavske enotnosti ne-

podpisani »prizadeti Velenjčan« in nas je poprosil za pomoč, češ, v Velenju se nihče ne upa ali ne zna upreti tem napakam. Pa se je zmotil. Velenjčani so se sami zavzeli, da bodo odpravili nepravilnosti, obenem pa so se tako samoupravno organizirali, da se takšne napake ne bodo ponavljale.

V članku, objavljenem v 4. letošnji številki našega lista, sem zapisal:

»Prav pa bi bilo, če bi delavcem, ki ustvarjajo solidarnostni sklad, tudi povedali, zakaj so toliko let dovoljevali nesamoupravno početje in zakaj so gospodarili s solidarnostnim skla-

dom brez pravilnika in meril kot da je to nekakšna malha, v katero lahko poseže vsakdo, ker je pač »pri roki.«

Tudi skupščina SISS je sklenila, naj komisija samoupravne delavske kontrole ugotovi »kdo je kriv, da se je vse to dogajalo.« Tega pa doslej še niso storili. Takole, med štirimi očmi, vedo povedati nekaj imen nikogar pa ni, ki bi povedal vso resnico in hkrati zavrnil sleherno natolečevanje. Dokler tega ne bodo storili in svojih ugotovitev ne bodo tudi javno objavili, bo njihovo prizadevanje za odpravo starih grehov nepopolno.

Janez Voljč

Odgovornost je že v redu, le imen nikar

Kaj vse smo v naši družbi že povedali in zapisali o odgovornosti! Vprašanje je le, koliko je ta poplava besed tudi zalegla. Spet smo se srečali s primerom, ki za to postavlja ogromen vprašaj.

Pogovor z družbenim pravobranilcem samoupravljanja v Velenju Albinom Amonom in izvršnim sekretarjem velenjske občinske konference ZKS Janezom Živkom, se je sukal približno takole:

Grmimo in grmimo, kako se moramo dela lotevati odgovorno, določiti konkretne naloge in njihove nosilce, ugotavljati odgovornost posameznikov za morebitne napake... Po vsem tem grmenju pa pade ploha »odločnih« besed, ki jih tako dobro poznamo:

»Za to so krivi posamezniki, za ono so odgovorne določene strukture, krivdo kaže iskati pri nekaterih subjektivnih dejavnostih, to res ni v redu in vsi bomo morali pomesti pred svojim pragom in se bolj odgovorno lotiti dela...«

Kdo pa se resnično skriva za temi dejavniki, strukturami in podobnimi meglenimi zavesami, le malokrat zvemo. Naj je temu kriv nepotreben strah, neutemeljena prizanesljivost, bežanje pred vsako težavo, spopadom ali karkoli že, posledic je cela vrsta in njihova škoda velika.

Da vsaka dobra gradnja terja predvsem trdne temelje, ne velja le za zidarje. Tudi v vseh delovnih in družbenih okoljih bi moralo popravljanje napak in bitka s pomanjkljivostmi temeljiti na kar se da čistih računih. Ni vedno dovolj pokazati na slabost in zastaviti nov program dela. Spoznati je treba, na kakšnih tleh je ta slabost zrasla, kdo jo je povzročil, zakaj in v kakšnih pogojih. Šele na tako pripravljenih tleh lahko jasno zarišemo pot naprej.

Tudi za zaupanje gre. Saj res ne gre iskati krivec le za to, da bi se pač nad nekom znesli. Je pa čisto nekaj drugega, če vemo kaj je zakrivil Janez kaj pa Tone, spet nekaj drugega pa skrivanje za določene strukture, subjek-

tivne dejavnike... Gotovo ni vedno za vse kriv le posameznik, kadar pa je, kaže to priznati in ga pozvati na odgovornost. Senca, razpršena na skupino, je res manj temna pa zato krivična in v celoti škodljiva.

Čemu smo se tako menili, ko je to razmišljanje že tako izpeto pa tako slabo odmevno? Ves pomenek se je sukal okoli napak pri dodeljevanju solidarnostnih stanovanj in veliki družbenopolitični škodi, ki jo je zakrivila malomarnost na tem občutljivem področju (o anarhiji so govorili naši sogovorniki). Vsi so trdili, da je bilo napak precej, naštevati so jih, govorili o pripravljenosti na obračun z njimi... Ko pa smo vrtali za njihovim vzrokom, za krivci, so se vselej vrtine zataknille vselej ob pravilniku, ki ga je upravni odbor velenjskega solidarnostnega stanovanjskega sklada obravnaval na svoji seji 27. 6. 1973! Po tem datumu je pravilnik, kakršen je že bil, enostavno izhlapel in se ponovno pojavil šele pred kratkim.

Kdo je kriv, da so v teh letih razdelili 107 solidarnostnih stanovanj brez pravilnika, nismo zvedeli. Vrsta napak in zlorab pri dodeljevanju »na pamet« nas niti ni presenetila, kdo pa za njimi tiči, kdo je toliko let držal klobuk nad njimi, je spet uganka.

Uganke je menda moč rešiti — če smo se pripravljeno spopasti z njimi. V Velenju so nam zatrjevali, da so pripravljeno delati naprej, boljše kot doslej, zavzeto in odgovorno. Kar pa zadeva ugotavljanje odgovornosti za že storjeno škodo, ta pripravljenost zvoedeni v načelna zatrjevanja — morali bomo, kazalo bi, skušali bomo, a kaj, ko je še toliko drugega, bolj pomembnega dela!

Piko na i je postavil Janez Živko. Povedal je, da bodo komunisti morali spregovoriti o odgovornosti posameznikov, da pa resno dvomi, če bodo prišli tudi do njihovih imen... »Čeprav že danes skoraj vse dobro poznamo.«

Ciril Brajer

Na obisku med mladimi v celjskem Ingradu

Izgrajujemo sebe in druge

Dobra tretjina članov delovnega kolektiva celjskega gradbenega podjetja Ingrad, ki je v zadnjih letih doživel sila dinamični razvoj, je mladih. Skupaj z učenci jih je več kot tisoč tri sto. Vsak osmi mladinec je član Zveze komunistov, vsak deseti pa je nosilec te ali one družbenopolitične funkcije in delegat v samoupravnih ali drugih organih. Mladi Ingrada so med prvimi pri nas ustanovili aktiv mladih komunistov in bili pobudniki združevanja mladih gradbenikov v republiki. S svojim političnim in kulturnim delom sodijo med najdelavnejše aktivne.



Boris Zalokar

Marjan Dimnik

Miša Bračun

Veljko Čurković

Peter Ograjensek

Franc Ramšak

Titovo delo nas zavezuje

Celjsko gradbeno podjetje Ingrad sodi med največja gradbenega podjetja pri nas. Njegova gradbišča so raztresena po vsej Sloveniji, svoje tozde pa imajo v skoraj vseh občinah celjske regije. Poprčna starost kolektiva je malo nad dvajset let, kolektiv pa sestavljajo delavci iz vseh republik in pokrajin. Kot sami pravijo, so »Jugoslavija v našem domu«.

»Delo mladih v gradbeništvu se ne da primerjati z delom v industriji, ker so naši pogoji dela izredno težki. Prav zato smo na vsak uspeh toliko bolj ponosni, ker smo dokazali in dokazujemo, da je moč dobro delati povsod, če je le volja in dobra organiziranost.« Pravi FRANC RAMŠAK, slikopleskar, predsednik koordinacijskega odbora trinajstih aktiv mladih Ingrada. »Titovo delo nas zavezuje, saj smo imeli človeka, ki je mladini zaupal in ji nudil veliko podporo.«

Sedanje vloge mladinske organizacije se ne da primerjati s tisto izpred nekaj let, ko je bilo mladini zvečine namenjeno le

organiziranje športnih prireditev, izletov skupaj s sindikatom ali različnih proslav. Poseganje na različna področja je v začetku nekatere motilo, češ, kaj se vi vtikate v zadeve, ki jih še starejši s težavo rešujejo. Mladim je bilo dovoljenega le toliko sodelovanja, kolikor je bilo to zaradi politike in miru pred »oblastjo« potrebno.

Danes je to drugače. Nihče se več ne nasmija na primer ob dejstvu, da smo ob sedanjih reelekciji mladi izrekli pred izvolitvijo trem bodočim direktorjem nezaupnico. Z enako resnostjo obravnavajo tudi naše predloge v zvezi s stabilizacijo, reševanjem stanovanjskih vprašanj ali delitvijo dohodkov po resnično vloženem delu. To smo dosegli z nekajletnim trdim delom in dobro organiziranostjo, ki je prvi pogoj vsakemu uspehu. Danes nas ob našem delu moti le slaba organiziranost mladih v občini in določena zaprtost republiške konference ZSMS.«

Najprej skrb za človeka

»Zdaj se vključujemo v vsa dogajanja znotraj kolektiva,

glavna skrb pa je namenjena mlademu človeku. Slovensko gradbeništvo že vrsto let kadruje ljudi iz drugih republik. Ugotavljamo, da se ta mladina po šolanju pri nas vrne domov, ker tudi mi danes mlademu človeku še ne moremo omogočiti dohodkov in življenjskih pogojev, ki bi mu nudili uspešen razvoj. V zadnjih letih smo z dograditvijo stanovanj sicer uspeli mladim nuditi vsaj dostojno bivanje, toda osebni dohodki po končani šoli mu ne omogočajo takega življenja, kot ga je pričakoval, ko je prišel v Slovenijo.« pojasnjuje PETER OGRAJENSEK, tehnolog, sicer vodja komisije za sodelovanje z mladimi. »Mladi v Ingradu še nismo povsem zadovoljni z nagrajevanjem po delu in tudi ne s sodelovanjem z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami, ki je največkrat le formalno.«

»Včasih so vsaj rekli: Kaj pa delajo ti mladinci? Kje vas je sploh najti? Kaj mislijo mladi? Danes še tega ni več.« dodaja F. Ramšak. »Izgovor o raztresenosti gradbišč je neopravičljiv. Kar mladi predlagamo, mogoče res ni

vedno najbolje ali edino prav, toda s tem tudi ni rečeno, da je vedno napak. Gre za vzajemno zaupanje in dejstvo, da mladi nismo in ne smemo biti z vsem zadovoljni.«

»Osebni dohodki delavcev v gradbeništvu trenutno ne omogočajo delavcem iz drugih republik, da bi ostali v Sloveniji. Tudi če dobijo stanovanje in si uredijo tu svoj dom, lahko čez leta postanejo socialni podpiranci. Kajti otroci, otroško varstvo in vse drugo ga potisnejo v težke gnotne razmere.« pravi VELJKO ČURKOVIČ, teracer, mentor mladih, ki je prišel v Ingrad kot neuk fant, se tu izučil, ostal in si ustvaril družino. »Prav zaradi teh okoliščin ne smemo zameriti našim ljudem, če iščejo dodatne zasluge ali se vračajo domov. Tudi sistem šolanja ni dober. Poglejte: mi smo morali tri leta v šolo. Potem še za pol drugo leto k vojakom. Danes se lahko izučijo ob delu. Teče jim delovna doba, imajo plačo in si tako lahko mnogo izboljšajo start, kot pa tisti, ki se redno šolajo.«

Osebni dohodki niso vse

»Peter je prej omenil, da mladi, ki prihajajo v Slovenijo, prihajajo predvsem zaradi zasluzka. In to je narobe. Zato se tudi mnogi od njih ne vključujejo v družbenopolitično delo. Zanje se samoupravljanje začne in konča s kuverto. Poznam primere starejših delavcev, ki so obredli vsa večja gradbišča v državi in vendar nimajo v delavski knjižici niti enega dneva zaposlitve. Zanima jih samo zaslužek. Mi si tega danes ne moremo več dovoliti. Kako naj naš mladinec neprizadeto gleda sodelavca, mladince, ki je suh kruh, medtem ko sam dobi toplo malico. Ti problemi so veliki in težko rešljivi, kajti večina delavcev pri zasebnikih — slovensko gradbeništvo pa trenutno brez zasebnikov ni sposobno prevzeti nobene naloge — nima niti najmanjših možnosti samoupravljanja. Morajo biti tiho ali pa — čevljev...«

»Tudi pri nas samoupravljanje še ni v celoti zaživel. Poslovalne in vodstvene strukture so še vedno preveč vplivne in odločujoče. Še vedno so primeri, da so nekateri zaradi ljubege miru raje tiho, kot da bi uveljavljali svoje pravice. Ob tem pa ne gre zanemariti tudi dejstva, da se marsikdo žrtvuje tudi ali pa samo zato, ker mu v tem primeru izboljšajo urno postavko.« pravi BORIS ZALOKAR, avtomehaničar, predsednik mladih TOZD Mehanika. »Po drugi strani pa je vsak, ki se ukvarja z družbenopolitičnim delom deležen očitkov, češ, da na ta račun trpi njegovo redno delo. Delegatska baza je še prešibka.«

»Res je, da smo za delavce iz drugih republik še vedno premalo storili.« meni MARJAN DIMNIK, delovodja, namestnik sekretarja mladih komunistov. »Kot vodja gradbišč vem, kako je to v praksi. Če takemu človeku pomagamo in mu odpremo oči, trčijo v celo vrsto težav in na koncu razočaran ugotovijo, da si mu v resnici samo škodoval. Samo samski dom in osebni dohodki niso dovolj. Premalo smo naredili, da bi te ljudi, ki so daleč od doma, v tuji sredini, zvečine bolj malo razgledani, vključili v naše vsakdanje življenje. Ti ljudje se znajo tudi sami organizirati. Vsako leto so se sestajali v Mestnem parku, kjer so imeli svojo glasbo, se pogovarjali in živeli po svojih navadah.«

Koordinacija je pol uspeha

Da bi se lažje lotili reševanja težav in vsakdanjih problemov pisane palete ljudi, predvsem mladih delavcev Ingrada, je vodstvo mladine izvolilo koordinacijski odbor, v katerem so naj-

sposobnejši in najboljši. Ta odbor šteje 24 članov in ima svoje seje vsakokrat v drugem aktivu, tako da lahko spozna težave mladih v vsej delovni organizaciji. Vsak član odbora ima še posebne zadolžitve. Tako na primer MIŠA BRAČUN, administratorka, predsednica osnovne organizacije mladih v skupnih službah, skrbi za izobraževanje.

»V skupnih službah je vrsta mladih strokovnjakov, ki so bili pogosto neupravičeno odsotni pri našem delu. Nismo jih dobro vključili. Gre za potencial, ki ga mladi še kako potrebujemo, saj se pri našem vsakdanjem in tudi družbenopolitičnem delu srečujemo z gradivi, ki jih neuk delavec le s težavo razvozi. Zato ima naša osnovna organizacija na skrbi izredno pomembno vlogo pri usposabljanju mladih delavcev, delegatov in funkcionarjev. Letos smo zamenjali skoraj vsa vodstva. V novih vodstvih je mnogo mladih, ki se prvič srečujejo s tem odgovornim delom. Zato bodo zanje organizirali posebne seminarje. Z našim delom bomo uspešno premostili tudi prepada, ki je z leti nastajal med skupnimi službami in proizvodnimi enotami. Med temi, ki delajo in onimi v pisarnah«. Ob takšnem delu izgrajujemo sebe in druge ter s tem veliko pripomoremo k rasti celotnega kolektiva. Dobra koordinacija dela je že pol uspeha.«

Med našim pogovorom smo spregovorili tudi o drugih težavah, s katerimi se srečujejo mladi delavci Ingrada. Vrsto teh težav razčiščujejo tudi v glasilu kolektiva, kjer imajo v vsaki številki svojo stran. Uvedli so tudi »okroglo mizo«, kjer skupno z vodstvenimi delavci, strokovnjaki in prizadetimi razčiščujejo nastale probleme. Toda dela mladih v celjskem Ingradu ne bi v celoti prikazali, če bi zanemarili podatek, da so bili pobudniki združevanja delavcev v Celju, mladih gradbenikov v okviru združenja GIPOS (ocenjujejo, da to še ni dobro zaživel) ali da ne bi povedali, da so nosilci kulturno zabavnega življenja celjske delavske mladine, srečanjski pripadniki JLA, najvnetejši obiskovalci pomnikov našega delavskega gibanja. Prav zato tudi najboljše po svoje nagrajujejo. Na izletu za dan mladosti bodo na Kozari sprejeli dvajset najboljših v Zvezo komunistov. Do tega izleta in onega k Šmiglovi zidnici pa se bodo še kako tvorno ubadali s stabilizacijo, neupravičenim izostajanjem z dela, z vprašanjem, koliko velja kolektiv v resnici ena rezijska ura ali ura, ko zaradi slabe organizacije delo na gradbišču obstane...

Janez Sever

Prvi odmevi po začetku akcije »Tisoč delavcev — sodelavcev« v PTT

Začeli so — čeprav brez sindikatov

O namenu in pomenu akcije »tisoč delavcev-sodelavcev« smo že toliko napisali, da o njej kar poprek ne kaže več izgubljati besed. Komaj je stekla, že lahko pišemo o njenem odmevu. V uredništvu nas je obiskala Tatjana Pust, urednica PTT Novic, in nas povabila na sejo uredniškega odbora tega glasila. Na njej so spregovorili tudi o akciji in svojih pripravah nanjo.

Ze sredi aprila so ji odmerili kar lep prostor v slavnostni številki, ob deseti obletnici izhajanja glasila PTT delavcev Slovenije. Pojasnili so njen osnovni cilj in svoje bralce poprosili, naj postanejo pisci, oblikovalci in ustvarjalci svojega glasila, ki bo le tako res njihovo. Zavedajo se, da je akcija vendarle še marsikaj več kot pridobivanje novih sodelavcev. Uveljaviti hoče celovitost sistema obveščanja v organizacijah združenega dela, zagotoviti kakovostno, pravočasno obveščanje, podružbljanje sredstev obveščanja, spodbuditi izobraževanje in usposabljanje za to zahtevno in odgovorno področje...

Kot akcija sama pravzaprav ni akcija, saj je usmerjena k temu, da bi njeni vsekakor zahtevni cilji postali trajna naloga vseh, ki se z obveščanjem ukvarjajo in zanj odgovarjajo, tudi sodelavci PTT Novic niso zastali pri svečanih uvodnih besedah.

Tako so odprli posebno rubriko za prispevke novih sodelavcev. Poleg teh bodo v njej sproti objavljali tudi podatke in napotke za uspešen potek akcije. Skupaj z uredniškim odborom so pripravili akcijski program za izvajanje akcije v PTT in vanj bodo vključili uredništva vseh PTT glasil po Sloveniji. Akciji so priključili tudi preobrazbo sistema informiranja v PTT, ki so se je prav zdaj lotili.

V program uresničevanja akcije so poleg vseh potrebnih načelnih stvari zapisali tudi že konkretne naloge. Urednik bo s pomočjo sodelavcev skrbel za objavljanje prispevkov novih sodelavcev v vseh sredstvih obveščanja v PTT, pomagal pri oblikovanju teh prispevkov, če bi se nevedeče pero zataknilo, skrbel pa

bo tudi za sodelovanje s komisijo za obveščanje pri občinskem sindikalnem svetu, s sredstvi javnega obveščanja... O tem področju nameravajo pripraviti pogovore, predavanja, izobraževalne seminarje. Nove sodelavce bodo seveda skušali obdržati, jih vključiti ne le v obveščanje ampak tudi v delo družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov, delegacij...

Uredniški odbor PTT Novic bodo razširili še s člani družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov. Njegova naloga bo, poleg že naštetih, tudi pomoč delovnim kolektivom, ki še nimajo organiziranih služb za obveščanje, da bi to področje tudi pri njih organizirano zaživel. Še bi lahko naštevali načine in oblike dela z dopisniki, mladimi delavci, razmišljanja o usposabljanju, nagrajevanju, spodbujanju... Zastavili so tako zavzeto, da bomo imeli o vsem tem gotovo še priložnost pisati. Omenimo le še nekaj, precej manj spodbudnega.

»V širšem smislu pomeni akcija »tisoč delavcev-sodelav-

cev« širjenje odgovornosti sindikatov za obveščanje, torej izpolnjevanje naloge, ki je zapisana v zakonu o združenem delu in kongresnih dokumentih Zveze sindikatov Slovenije.« To smo prebrali v PTT Novicah in še marsikje, tudi sami smo o vlogi sindikatov v tej akciji že marsikaj napisali.

Med obiskom pa so nam povedali, da so imeli sredi aprila sejo Koordinacijskega odbora sindikata, na kateri nihče od prisotnih predsednikov osnovnih sindikalnih organizacij o akciji ni kaj dosti vedel. Namesto da bi k akciji spodbujal sindikat, ga je moral spodbuditi uredniški odbor, namesto da bi le-tega sindikat zadožil, naj začne s programom, je uredniški odbor seznanil sindikat, da program že pripravlja. Tudi od občinskega sindikalnega sveta še niso dobili glasu...

No, stvar je kljub vsemu stekla in to je glavno! Sindikalni delavci v PTT in še kje pa naj se vprašajo, če je res tako.

Ciril Brajer

Partizanski novinarji propagandisti so se zbrali v Ljubljani

V naših člankih je bilo hrepenenje po svobodi

»Resnica in pravica na ciklostilu sta močnejša kot laž in slepilo v najlepšem tisku in na najboljšem papirju!« Tako je med drugim spregovoril Franc Šetinc partizanskim novinarjem propagandistom, ki so se po 36 letih zbrali prejšnji teden v Ljubljani na svojem drugem zboru. Pristrčna so bila njihova srečanja in v tistih težkih časih skovano prijateljstvo med njimi se ni niti malo skrhalo. Izkoristili smo ta trenutek, da bi se »v živo« poučili, kako je nastala naša nova »sedma sila«.

Tvegala glavo — za papir

Franci Kolar, partizanski komandant in komisar, pravi, da je bil boljši organizator novinarskega



Franci Kolar

snovanja, kdaj pa kdaj pa je seveda tudi kaj napisal v »Tovariša«, glasilo njegove Gubčeve brigade. »Iz zida, desk ali listja smo tedaj sestavljali črke in jih z moko lepili skupaj v celoto,« se spominja in dokazuje, da je šlo tudi pri partizanskem tiskarstvu za množično inovatorstvo. »Pisali smo vsi — od pastirjev do dohtarjev — naši članki pa so bili enkratni, izjemno široki in množični revolucionarni izliv tem o svobodi, o kateri smo toliko časa sanjali. Da, vse je raslo iz ljudske, frontovske množice. Kaj takšnega svet dotlej še ni poznal. To je veličastno!«

Beseda nanese na vprašanje, kako so se partizani v tistih zgodovinskih dneh sploh lahko oskrbovali s potrebnim materialom. Kolar se le nasmehne: »Povem vam tole: v času, ko so Italijani razpisali za mojo glavo 30.000 lir nagraje, sem iz gozdov prišel v Ljubljano kupiti papir. V trgovini nasproti Magistrata sem ga dobil. Kasneje pa se je večkrat zgodilo, da smo prav zaradi papirja, sponk in podobnih reči, napadali sovražnika...«

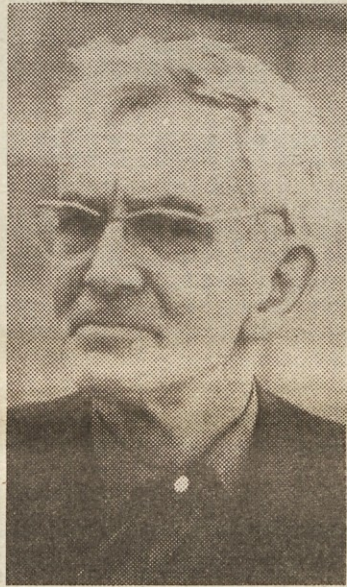
Vzgojen za revolucionarja

»Jaz sem pa star propagandist!« odločno pove Stanislav Ponikvar, komunist od septembra 1941. »Sodeloval sem v vseh naprednih gibanjih, ker je bil moj oče pred vojno delavski zaupnik in me je »zastupil« z revolucionarnostjo. Tako sem že 1938. leta na poljanski gimnaziji razširjal »Slovensko mladino«. Takoj 1941. leta sem se vključil v delo OF in bil še zlasti aktiven v agitacijsko-propagandnem oddelku. Organiziral in vodil sem

razmnoževanje, lepljenje in razširjanje lepakov, izpisovanje parol po zidovih, razne potresne, tiskovne in nabiralne akcije itd.«

Z urno kretnjo si odpne suknič, pod katerim ima kurirsko torbo, v njej pa množico dokumentov in izkaznic. Razgrne enega izmed listov. Beremo: »Predvsem je zrevolucioniral mladino in jo nato vključeval v NOB. Bil je predsednik in blagajnik OF na terenu... Izdajal je informativni tednik »Slovenski proletarec«, kadrovski mesečnik, »Proletarsko biblioteko« in »Terenske radijske vesti«. Vodil je diverzantske in sabotažne akcije...«

Drugega januarja 1943 je Ponikvar vodil sestanek SKOJ na



Stanislav Ponikvar

Zrinjskega cesti 17. Toda fašisti so ga tedaj odkrili in ga zaprli v »Farovž«. Devetega septembra je od tam pobegnil v partizane. Najprej je deloval v Vinici, od 1944. leta pa je bil propagandist pri vrhovnem štabu. »Sicer mi je pa iz vojnih časov najbolj ostalo v spominu izjemno tovarištvo, ki je vladalo med nami. Po deset nas je kadilo en čik...«

Redakcija pod smreko

Na zbor partizanskih novinarjev propagandistov je prišla tudi Marica Čepe-Eva. Že pred vojno, pravi, je kot učiteljica napisala prenekatero pravljico, ki je šla slastno v uho tedanjim našim malčkom, učinkovitost svojega peresa pa je nato preskusila kot sourednica glasila »Slovenka« in dopisnica »Slovenskega poročevalca«.

»Po 25 dni sem bila navadno vsak mesec na terenu in zbirala gradivo. Prehodila sem vso Primorsko in še dobršen del Benečije zraven. Spala sem pri kmetih ali v kakšni partizanski enoti. Pisala sem sproti. Največkrat pod kakšno smreko. Za mizo v redakciji, ki smo jo imeli v Cerknem, pa bolj malo.«

Novinarstvu se tudi po osvoboditvi ni odrekla. Najprej je z beležnico v roki hodila po coni B in pisala za »Primorski dnevnik«, nato pa je prišla v Ljubljano k »Naši ženi«.

Z odra v bitko

Novinarstvu ni obrnil hrbta tudi naš star znanec s TV zaslo-



Marica Čepe

nov — Tugo Klasinc. »Vsak partizan je bil praktično novinar in propagandist«, se spominja tistih dni od 1943. leta dalje, ko je prišel iz taborišča in se priključil Gregorčičevi brigadi. »Najprej sem začel kot propagandist v kvartetu pevcev in recitatorjev. Ko pa sem postal propagandni referent brigade, smo ta zbor še razširili, začeli s študijem zahtevnejših del in se lotevali tudi nastopov pred ljudstvom.«

Pove, da je napisal besedilo za brigadno himno, ki jo je uglasbil Ivan Kacin.

»Prav zaradi tega so me potem oktobra 1944 poklicali v igralsko skupino IX. korpusa. Tedaj se je pa seveda začelo popolnoma drugačno delo. Študiral smo in študirali... In dosegli velike uspehe v propagandi po vsej Primorski. V začetku 1945. leta smo nastopili na tednu slovenske kulture v Cerknem. Po 25 letih fašizma smo krajanom prvič zai-



Tugo Klasinc

grali v slovenskem jeziku! Svojo misijo smo nadaljevali v Gorici in Trzihu (Monfalcone), zaključili pa smo jo v Trstu, kjer smo imeli 6. junija zadnjo predstavo. Najše povem, da smo ves teden s svojim programom držali v rokah tudi tržaški radio. To je bila velika stvar!«

Marsikaj se je tudi Tugo Klasincu zgodilo med vojno, z bolečino v srcu pa se spominja smrti svojega komandanta Volodje, narodnega heroja. »S skupino Gregorčičeve brigade smo pripravili miting v Šempasu. Komaj smo končali s programom, že smo zvedeli, da so nas obkolili Nemci. Med potjo nazaj se je vnel hud boj. Nas pa komaj kakih 10 ali 12. Komandant Volodja, na katerega je bila razpisana največja nagrada, je v tej bitki herojsko padel. Še ves teden smo potem z brigado juršali, da bi dobili nazaj njegovo truplo, ki so ga Nemci pustili ležati...«



Marjan Jager

FOTOAMATER NA OBISKU

Ni vsak, ki zna pritiskati na prožilo fotoaparata in mu včasih tudi kak posnetek uspe, že fotoamater. Marjan Jager, uslužbenec Ljubljanske banke, pa že lahko reče, da je fotoamater, kar izpričujejo uspešne fotografije, s katerimi je sodeloval na številnih fotografskih razstavah, objavljene pa so bile v nekaterih časopisih — tudi v našem.

»Začel sem v fotokrožku v gimnaziji, kjer sem spoznal osnove,« je pripovedoval Marjan Jager. »Resneje pa sem se začel ukvarjati s fotografijo pred tremi leti, ko se mi je rodil otrok. Saj razumete, hotel sem pač spomine, kroniko, če hočete.«

Nekaj časa je bil Marjan zadovoljen s tistim, kar je slikal in kar so iz njegovega filma naredili drugi. Vendar ne dolgo. Žena mu je »dovolila«, da si je iz hrambe naredil temnico in tako je začel »na svoje«.

»Taktak se je pravzaprav začelo zares. Najprej so bili moji izdelki še zelo slabi. To me je jezilo in spodbujalo hkrati. Sposobil sem si knjige o foto-

»... Morda ni nikjer tako, kakor tukaj na Sutjeski, zaznavno, kaj sta v najhujših prizkušnjah za naše narode pomenila njihovo bratstvo in enotnost. Morda se nikjer tako, kot tukaj, človek ne vzdigne nad vse tisto, kar v vsakdanjosti včasih visljujejo neki zoženi pogledi in neki ozki interesi...«

Iz govora tovariša Tita na proslavi bitke na Sutjeski, julija 1978



Edi Šelhaus

Živ zaradi puške in — fotoaparata

V partizanih seveda ni šlo tudi brez fotografij. Boris Kidrič je na prvem zboru partizanskih novinarjev propagandistov maja 1944 v Metliki še posebej zabičal fotoreporterjem, naj slikajo vsak, še tako nepomemben dogodek, kajti to da je zgodovina.

»Ja, lahko rečem, da sem v tej vojni ostal živ na račun puške in — fotoaparata. Morda še bolj zaradi fotoaparata, kajti prav zaradi njega sem se marsikdaj navedel«, pravi Edi Šelhaus. »Vselej, kadar sem prišel v kakšno hišo, so me naprosili, naj jim slikam otroke. Potem pa so dali kaj na mizo. Seveda, če so imeli. Te ljudi še danes obiskujem in marsikateremu s 30 ali 35-letno zamudo prinesem kakšno sliko.«

Edi Šelhaus pravi, da delo partizanskih fotoreporterjev ni bilo nič kaj lahko opravilo. Da so imeli pravzaprav dvojno delo. »Če si hotel napraviti dober posnetek, si moral iz kolone, izčrpan, kolikor si bil, in slikati. Potem pa nazaj v kolono, da nisi zaostal. Sploh pa to ni bilo lušno pozimi. Zgodilo se je, da niti sprožilca nisi mogel sprožiti, tako premržene prste si imel...« Pa je kljub temu veliko poslikal in v zaveznikem tisku so že med vojno objavljali njegove fotografije. »V vasi Trava na Kočevskem otroci niso vedeli, kakšen je Tito, pa sem jim jaz prinesel njegovo sliko. Potem so ti otroci s svojimi postavami v snegu izpisali ime — Tito.«

Edi Šelhaus se spominja še drugih fotoreporterjev, s katerimi je sodeloval: Jožeta Petka, ki je napravil vrsto enkratnih posnetkov z legendarnega pohoda XIV. divizije, Franja Veselka, svojega šefa, ki jim je vselej dopovedoval, da slika brez podpisa ni nič vredna, in seveda prof. Brenka, ki ga je 1944. leta ranjenega vključil v fotosekcijo pri SNOS. Pa tudi metliškega župnika, ki mu je dal fotoaparata.

»Da pa imamo v Sloveniji enega najboljših fotografskih arhivov medvojne dobe v Evropi, založenega s 150.000 fotografijami, pa gre zahvala predvsem tistim neznanim kurirjem in aktivistom, dobrotnikom, ki so nam po tveganjih poteh preskrbovali fotografski material. Ti ljudje niso nikjer imenovani, pa čeprav so tako rekoč prisotni pri vsaki sliki...«

Damjan Križnik



Brez besed

Naloge zveze komunistov v prizadevanjih za stabilizacijo

Kako dejanja sledijo besedam

Ob koncu dvodnevne seminarja za predsednike občinskih konferenc ZK, sekretarje občinskih komitejev in medobčinskih svetov ZKS je član predsedstva CK ZKS Lojze Briški še posebej poudaril, da mora Zveza komunistov zastopati svojo avantgardno vlogo in se otresti bojazni, da bi pri tem posegla v samoupravne interese delovnih ljudi in občanov. Nadalje so se na seminarju dogovorili, da bodo vse občinske konference in pripravili na sejo centralnega komiteja ZKS, ki bo 24. junija letos, ocenile uspešnost stabilizacijskih ukrepov z vidika investicijskih načrtov, združevanja dela in sredstev, izravnavanja uvoza z izvozom, dohodkovnih odnosov, zaposlovanja in usklajevanja vseh vrst porabe.

Oba dneva seminarja o idejnopolitičnem, organizacijskem in kadrovskem usposabljanju zveze komunistov s posebnim poudarkom na delovanju v političnem sistemu, zlasti še z vidika učinkovitega delovanja občinskih konferenc zveze komunistov, so tako uvodničarji kot tudi številni razpravljavci ocenili vrsto doseženih uspehov in hkrati opozorili tudi na tiste pomanjkljivosti, ki včasih celo zavro uspešnejše delovanje zveze komunistov. Zato je še toliko pomembnejše, kot je uvodoma poudaril Franc Šetinc, da se z doslednim delovanjem in uresničevanjem sprejetih sklepov in stališč čim hitreje približujemo cilju preobrazbe zveze komunistov v občini, kar bo prispevalo k utrjevanju in razvoju komunizma in delegatske ureditve, kar je poleg stabilizacije naša najpomembnejša naloga.

Pri tem se mora zveza komunistov zavzemati za aktiviranje najširših množic, tako da bodo delovni ljudje in občani resnično odločujoči dejavniki v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela, samoupravnih tele-

sih in družbenopolitičnih organizacijah in da bo vse manj prostora za ozkost, sektaštvo in druge negativne pojave. — Včasih je v nekaterih okoljih videti, je nadalje dejal Franc Šetinc, kot da partija neposredno vodi vse akcije, čeprav gre za vprašanja, ki sodijo na torišče, denimo sindikata, socialistične zveze ali zveze socialistične mladine. Zato bi se morali komunisti zlasti z delovanjem v sestavinah političnega sistema zavzemati za reševanje družbenih vprašanj.

V primeru, ko so komunisti na podlagi zaupanja izvoljeni v različne organe, tam enakopravno delujejo z drugimi člani teh teles. Pri tem so komunisti dokaj samostojni, saj ni nujno, da bi morali imeti za sleherno akcijo ali stališče pristanek svoje osnovne organizacije ali komiteja. Pomembno pa je, da pri svojem delovanju vedno izhajajo iz programa zveze komunistov in da so vedno na liniji družbenega interesa.

Takrat pa, ko so komunisti delegati organizacij zveze komunistov v različnih telesih, pa jih seveda zavezujejo stališča njihovih osnovnih organizacij oziroma komitejev.

Tudi Franc Šetinc, kot tudi vsi ostali uvodničarji in razpravljavci na seminarju, je veliko pozornosti namenil stabilizacijskim vprašanjem. Posebej je opozoril na nekatere akcije, ki jih bo zveza komunistov spodbudila v okviru svojih prizadevanj za stabilizacijo. Tako naj bi med drugim zastavili gradnjo objektov, za katere niso zagotovljena sredstva, ampak računajo na emisijo, neresne načrte pa naj bi spravili v predale. Zato je toliko pomembnejše, da se vsi komunisti zavemo, da je stabilizacija našega gospodarstva prednostna naloga, ugotovimo, kaj zavira ustalitev in natančno opredelimo problematiko.

Pomemben premik na po-

dročju ustalitenih prizadevanj bomo zagotovo dosegli že, če se bomo odločneje zavzeli za integracijske povezave v združenem delu, predvsem pa na področju gradbeništva. Zdajšnja razdrobljenost na tem področju namreč hromi samoupravljanje, razen tega pa se marsikje obnašajo, kot da razpolagajo z lastnimi ne pa z družbenimi sredstvi. Če ne bodo upoštevali intencij ustave, ki zavezuje k integracijskim povezavam, bo potrebno sprejeti ukrepe družbenega varstva. Politično situacijo, ki je sicer zelo dobra, bomo morali začeti v posameznih okoljih ocenjevati tudi po tem, koliko je resnične pripravljenosti za spreminjanje stanja in koliko dejanja sledijo besedam.

Nalog, ki nas čakajo v prihodnjem obdobju, ni malo, organizacijski temelji, iz katerega bomo izhajali, pa je močan in trden. Občinske konference so utrdile svojo vodilno vlogo po zadnjih volilnih konferencah. Kadrovske zadrege v nekaterih občinah pa le dokazujejo, da idejno politično akcijsko usposabljanje članov ZK ni zadosti v funkciji kadrovske politike, saj se sicer ne bi smelo dogajati, da ob nekaj tisoč udeležencih teh oblik usposabljanja ni kadrov za naloge v občinskih in osnovnih organizacijah zveze komunistov.

Zato je treba vprašanje kadrovske politike in usposabljanja komunistov obravnavati enotno in dolgoročno. Izpopolnjevanje moramo evidence perspektivnih kadrov in premišljeno pošiljati ljudi na usposabljanje na osnovi kadrovskih potreb. Dopisna šola marksizma naj bi ob individualnem študiju omogočala boljše opravljanje rednih dolžnosti, bolj množično pa naj bi za izpopolnjevanje vsakega komuniste in za skupno usposabljanje osnovnih organizacij ZK uporabljali tudi teoretično prilogo glasila »Komunist«.

«... Borba za dostojen lik člana partije je tudi v današnji razvojni fazi na poti graditve socializma (pri čemer se moramo varovati vseh mogočih Scil in Karibd) ena najvažnejših nalog naše partije, kajti le neoporečno vedenje komunistov, njihova nenehna idejna rast, njihova disciplina in požrtvovalnost, zvestoba ljudstvu in partiji jih dela vredne, da bodo idejni in politični pobudniki usvarjanja nove — socialistične družbe...»

Iz referata predsednika Tita na VI. kongresu KPJ, Zagreb, 8. nov. 1952



Obisk iz madžarske županije Zala

Devetnajstega maja je bila na uradnem obisku pri RS ZSS tričlanska delegacija zveze madžarskih sindikatov iz županije Zala. Vinko Hafner, predsednik slovenskih sindikatov in Ferenc Kiraly, sekretar županijskega vodstva, sta s svojimi sodelavci izmenjala informacije o programskih usmeritvah obeh sindikalnih organizacij in njihovih nalogah pri zagotavljanju boljšega položaja delavcev. Delega-

ciji sta obravnavali tudi kulturne programe sodelovanja ter se seznanili s sodelovanjem medobčinskega sveta ZSS za Pomurje in občinskega sveta ZSS Lendava s sindikati v županiji Zala. Poudarili sta obojestransko pripravljenost za večje sodelovanje med obema sindikatoma. (Na sliki: Ferenc Kiraly na sprejemu pri Vinku Hafnerju).

ZABELEŽILI SMO

Sobota, 17. maja

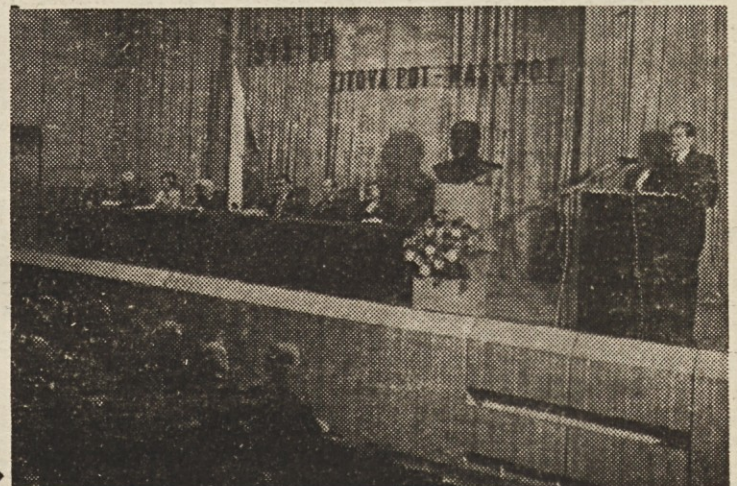
— Ob 35-letnici sklepnih bojev za osvoboditev Jugoslavije je bilo v Prevaljah veliko ljudsko zborovanje, ki se ga je udeležilo več tisoč ljudi. Na slovesnosti je govoril član predsedstva CK ZKJ Andrej Marinč.

— Na programsko volilni konferenci Lovske zveze Slovenije je njen predsednik Lojze Briški govoril o razvoju našega lovstva in o vlogi tovariša Tita pri razvoju lovstva.

Ponedeljek, 19. maja

— Ob 35-letnici prve slovenske vlade je bila v Ajdovščini slavnostna seja izvršnega sveta skupščine SR Slovenije in zborov ajdovske občinske skupščine. Slavnostni govornik ob tej priložnosti je bil predsednik IS SRS dr. Anton Vratuša, ki je dejal, da se lahko danes s ponosom ozremo na zmagovito pot in dosežke naše revolucije.

— Sestalo se je predsedstvo zveze sindikatov Jugoslavije in ocenilo uresničevanje nalog gospodarske stabilizacije v prvih le-



tošnjih mesecih.

— Na programsko volilni konferenci mestne organizacije ZKS Ljubljana so izvolili za predsednika mestne konference z enoletnim mandatom dosedanjega sekretarja Marjana Orožna.

— Komisija predsedstva CK ZK Jugoslavije za mednarodno

sodelovanje je razpravljala o sodelovanju ZKJ s političnimi partijami in gibanji nevrščenih držav.

— Do konca leta naj bi vsi porabniki električnega toka v Sloveniji začeli plačevati tok po letnem obračunavanju porabe, so se dogovorili distributerji električnega toka in menili, da bodo tako zagotovili rednejši pritok denarja za svojo dejavnost.

Torek, 20. maja

— Predsedstvo republiške konference SZDL Slovenije je razpravljalo o ugotovitvah regijskih seminarjev za aktiviste socialistične zveze in govorilo tudi o uresničevanju načrta gospodarske stabilizacije.

— Pod predstvom Stevana Doronjskega so na seji predsedstva CK ZKJ govorili o političnem položaju v državi in ugotovili, da se stalno potrjuje trdnost bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov.

Sreda, 21. maja

— Za življenjsko delo v novinarstvu ter za dosežke na tem področju so podelili letošnje nagrade Toneta Tomšiča.

TA TEDEN V ŽARIŠČU

DUNAJ — V navzočnosti številnih tujih delegacij so v Avstriji slovesno proslavili 25-letnico podpisa državne pogodbe. Z njo je dobila Avstrija neodvisnost v mejah z dne 1. maja 1938. Slovesnosti so se udeležili tudi zunanji ministri držav podpisnic državne pogodbe, med njimi tudi zvezni sekretar za zunanje zadeve Josip Vrhovec. Na tiskovni konferenci je Josip Vrhovec poudaril »da je Jugoslavija podpisala državno pogodbo tudi kot podlago za dobre sosedske odnose, pri čemer pa Jugoslavija posveča posebno pozornost 7. členu in drugim določilom, ki se nanašajo na manjšine. V manjšinah in njihovem vsestranskem razvoju vidimo trden most prijateljstva in razumevanja med narodi naših držav.« je dodal Josip Vrhovec.

CELOVEC — Koroški Slovenci so na veliki manifestaciji ob 35. letnici zmage nad nacifašizmom in 25. letnici podpisa avstrijske državne pogodbe opozorili, da so s svojim velikim deležem v boju proti fašizmu bistveno prispevali tudi k temu, da

so zavezniki podpisali državno pogodbo. Zato imajo toliko večjo pravico, da se 7. člen, ki zagotavlja enakopravnost in vse manjšinske svoboščine Slovenem in Hrvatom na Koroškem, Štajerskem in Gradiščanskem, uresniči. To so zahtevali tudi v posebni resoluciji, ki so jo s prireditve poslali dunajski vladi.

VARŠAVA — V srednjeveškem gradu Wilanow blizu Varšave sta se sešla Leonid Brežnjev in Valery Giscard d'Estaing. Sestanek se je začel v navzočnosti zunanjih ministrov Gromika in Ponceta ter gostitelja in organizatorja srečanja Edwarda Giereka. Opazovalci menijo, da so bile osrednje teme pogovora med Giscardom in Brežnjevom Afganistan in Evropa oziroma popuščanje napetosti v Evropi za katero sta obe strani zelo zainteresirani. Pogoji za obnovitev dialoga med Vzhodom in Zahodom je bilo doslej reševanje afganistanske krize. V Varšavi so po pogovoru uradno sporočili le, da sta državnik obravnavala pobude, ki so usmerjene k popuščanju napeto-

sti.

DUNAJ — Na sedmih povojnih predsedniških volitvah v Avstriji je mandat za predsednika republike za prihodnjih šest let osvojil kandidat SPO in dose-danji predsednik republike Rudi Kirchschläger. Na volitvah je dobil 80 odstotkov glasov avstrijskih volilcev.

SEUL — Pod pritiskom množičnih študentskih demonstracij je v Južni Koreji odstopila vlada, ki je prevzela oblast po smrti diktatorja Parka. Država se je znašla pod vojaško diktaturo, ki je izredno stanje razširila na vso deželo, pozaprla politične voditelje in uknila politično dejavnost. Kljub temu se študentski nemiri še nadaljujejo.

PEKING — LR Kitajska je uspešno opravila izstrelitev svoje prve medcelinske rakete. Tako se je Kitajska 18. maja uvrstila med države, ki proizvajajo rakete, ki letijo na velike razdalje. Njen domet je blizu 13.000 kilometrov, kar pomeni, da lahko doseže zahodno obalo ZDA in evropski del Sovjetske zveze.

MIK

Od leta 1974 slovenski sindikati skrbe za uresničevanje samoupravnih pravic delavcev pri investicijskih delih v tujini

Velika razdalja ne sme ločevati

Investicijska dela v tujini so za naše gospodarstvo vir kar lepega »kupčka« deviz. Čeprav naše izvajalce tuji konkurenti precej spodbirajo s trga, so lani vendarle zaslužili 1,3 milijarde dolarjev (leto dni prej sicer več kot 2 milijardi). Ta devizni priliv pa se seveda lahko brez težav meri s toliko opevanim prilivom od turizma... Delež slovenskega gospodarstva je skromen, manjši od desetih odstotkov, če ne upoštevamo tudi del, ki jih slovenska podjetja opravljajo prek podjetij iz drugih republik. Obstanek na tem »trgu« postaja iz leta v leto težji, ker so naše delovne organizacije slabše organizirane, kadrovsko in finančno šibkeje od konkurence iz tujine. Težko prodajamo na tuje svoje lastno znanje in domačo opremo (inženiring posli), največkrat se našim delovnim organizacijam posreči prodati le svoje storitve, se pravi golo delo. Ne glede na vse težave pa bi se dalo v tujini z izvajanjem investicijskih del zaslužiti še precej več, kot zaslužimo sedaj. Priskočiti pa bi morala s pomočjo tudi družba, ki ne more biti indiferentna do tega vira deviz (seveda ni, toda devize, prisluzene s storitvami, vendarle manj ceni, kot devize, pridobljene z izvozom izdelkov). Prav tako pa bi morali tudi ostali dejavniki, zlasti pa banke, pokazati več zanimanja za dolgoročnejšo usmeritev v izvajanje investicijskih del v tujini. Brez bančnih konzorcijev, ki bi finančno podprli takšno dejavnost in brez

skupnega pokrivanja rizika pri sprejemanju tovrstnih poslov v tujini kajpak ta sicer donosna dejavnost ne more bolj zaživeti.

Tako so ugotavljali na posvetovanju o problematiki izvajanja investicijskih del v tujini, ki sta ga pripravila odbor za mednarodno dejavnost in poslovno združenje Rudis. Ni pa bilo gospodarjenje osnovna tema posvetovanja, pač pa le podlaga za razpravo o samoupravni organiziranosti, družbenopolitičnem delu in življenju delavcev v delovnih enotah v tujini. Posvetovanje je ponovno pokazalo, da so delavci v delovnih enotah v tujini prepuščeni bolj ali manj sebi, da v tujini večinoma nimamo družbenopolitičnih delavcev, niti organizatorjev kulturnega, športnega udejstvovanja, da so še vedno pomanjkljivosti v samoupravni organiziranosti, pa zavoljo tega ne morejo uveljavljati vseh svojih samoupravnih pravic in dolžnosti. Ugotovili so celo, da gre do delavci na delo na tuje dokaj slabo pripravljeni na to veliko spremembo v njihovih navadah in načinu življenja. Delavci se sicer sorazmerno naglo menjavajo, toda mnogi vodje delovišč in strokovnjaki so si v svojih delovnih organizacijah priborili nekakšen monopol in ostajajo v tujini (prvenstveno zaradi zaslužka) mnogo dlje, kot je predvideno v posebnem družbenem dogovoru (vsaj na 4 leta se morajo delovodje delovišča izmenjati). In tako dalje vse do sklepne ugotovitve, da v mnogih

delovnih organizacijah organizirane skrbi za svoje delavce v tujini nočejo razumeti kot potrebe, pač pa se je otepajo kot bremena, ki bi ogrozilo njihovo konkurenčnost nasproti tuji konkurenci (menda zavoljo osebnih dohodkov ali občasnih dnevnih za delovanje družbenopolitičnih delavcev in organizatorjev kulturnega ter športnega življenja). Zavoljo vseh teh pomanjkljivosti pa so delavci vse prepogosto premalo podrobno obveščeni o samoupravnem in družbenopolitičnem dogajanju v matični delovni organizaciji in širše v domovini. Rezultat slabe obveščenosti in ne nazadnje tudi neosveščenosti teh delavcev pa je počasno odtujevanje, sem in tja pa med delavci v tujini izbruhne kakšna prekinitve dela (to nam povzroča veliko politično škodo, saj so ponavadi na takšnih gradbiščih tudi delavci iz drugih dežel ki takšne prekinitve dela razumejo po svoje).

Posvetovanje je pokazalo, da so tu tudi družbenopolitične organizacije, med njimi tudi sindikati, doslej premalo storili, da bi se osveščeno in obveščeno delavcev v tujini popravila. Tudi družbenopolitične skupnosti so na tem področju še marsikaj dolžne... Kaj storiti? Če na grobo povzamemo sklepe, ki so jih sprejeli udeleženci posvetovanja, delovnih organizacij, izvajalk investicijskih del v tujini, predstavniki sindikatov, zveze komunistov, gospodarske zbornice, itd., bo treba dosti bolj

vtrajno utrjevati pravice, dolžnosti in odgovornosti v samoupravnem in družbenopolitičnem udejstvovanju delavcev na delu v tujini — v skladu z ustavo in določili zakona o združenem delu. To pomeni, da bo treba poglobljati njihov družbenoekonomski in samoupravni položaj, da bodo enakovredno samoupravno organizirani, kot bi bili v matični delovni organizaciji. Kako to izpeljati, velja prepoznati delovnim organizacijam, ki sodelujejo na istem gradbišču, pri istem poslu. Delavce, ki odhajajo na takšna dela, bo treba mnogo bolj pripraviti na odhod v drugačne razmere, kot so doma, ko pa so v tujini, pa poskrbeti za sprotne obveščanje in tudi za osveščanje. Večjo skrb velja posvetiti tudi prostemu času delavcev v tujini, času, v katerem so najbolj prepuščeni sami sebi in zato tudi podvrženi raznim vplivom. Bi bili organizatorji kulturnega ali športnega udejstvovanja res tako nenadomestljiv strošek za delovne organizacije? Delovne organizacije so doslej v glavnem skrbele le za strokovno-poslovno plat svojega nastopanja v tujini, poslej pa naj bi ob sodelovanju družbenopolitičnih organizacij poskrbele še za to, da bi delavci na delu v tujini ne čutili razdalje ki jih loči, niti ne bi bili prikrajšani pri uveljavljanju svojih samoupravnih pravic in dolžnosti. Vse te dejavnike pa bi nemara najbolj učinkovito akcijsko povežala SZDL...

Boris Rugelj

Varčevanje z energijo je nujnost — večno poudarjanje tega brez dejanj pa nesmisel

Žarnice ni težko ugasniti — dokler še gori

»Energetski položaj terja od vseh družbenih subjektov odgovorno porabo in varčevanje z energijo, posebno z uvoženo, ki resno bremeni plačilno bilanco. Programi varčevanja z energijo morajo biti sestavni del vseh programov varčevanja in razvojnih planov.«

Tako piše v zaključkih Predsedstva CK ZKJ o uresničevanju politike gospodarske stabilizacije. V zadnjem času smo podobne misli že ničkolikokrat slišali in prebrali — in kar malce nesmiselno je, da jih moramo tolikokrat poudarjati. Smotrna poraba energije je pač takšna osnova dolgoročne usmeritve družbe, da bi morali pisati le še, kako in v kolikšni meri jo uresničujemo, ne pa, da se je moramo resno lotiti.

Podatek v dokaz — le za uvoz nafte bomo morali letos odmakniti več kot polovico sredstev, pridobljenih z izvozom (velja za Jugoslavijo), slovenske energetske zaloge so tako pičle, da že zdaj skoraj 60 odstotkov energije uvozimo ali dobimo iz drugih republik. Če bi celotne energetske geološke jugoslovanske rezerve (osem milijard ton »toplote« jih imamo) trošili tako brezglavo kot doslej, bi v novo stoletje zakoračili brez njih...

Jasno je torej, da je poraba energije tista, ki odločujoče vpliva na razvojne usmeritve naše republike, na prestrukturo

riranje slovenskega gospodarstva, na nujnost takšnega izvoza, ki bo gospodarstvu omogočil devizni dohodek za nadomestilo primanjkljaja domačih energetskih virov.

Ne bomo rekli, da se moramo tega končno zavedati in se tako usmeriti. Vse to že vsebujejo številni dogovori in normativni akti, vnesti pa bo treba tudi v vse srednjeročne programe plana 1981 do 1985 in globalne dolgoročne koncepte usmeritve SR Slovenije.

Če bomo največ kar se da vlagali v domače energetske vire in resnično varčevali z vsako »kapljico« energije, bomo čez deset let še vedno morali polovico energije uvoziti iz tujine in 13 odstotkov iz drugih republik.

Vrsto ukrepov in dogovorov, da bi nam luč gorela, smo že sprejeli — gospodarstvo usmerjamo na zemeljski plin, predpisano je razmerje med javlovo in koristno električno energijo, boljša izolacija zgradb. Omenimo še omejitvene ukrepe v prometu, začasno prepoved gradnje elektrarn na mazut, ki je med najbolj bolečimi energetskimi točkami, pripravljamo se na republiške zakone o energetiki...

Tako nam pač ostane le še to, da se dogovorjenega odgovorno držimo, kar pomeni varčevati, varčevati, varčevati!

Ciril Brajer

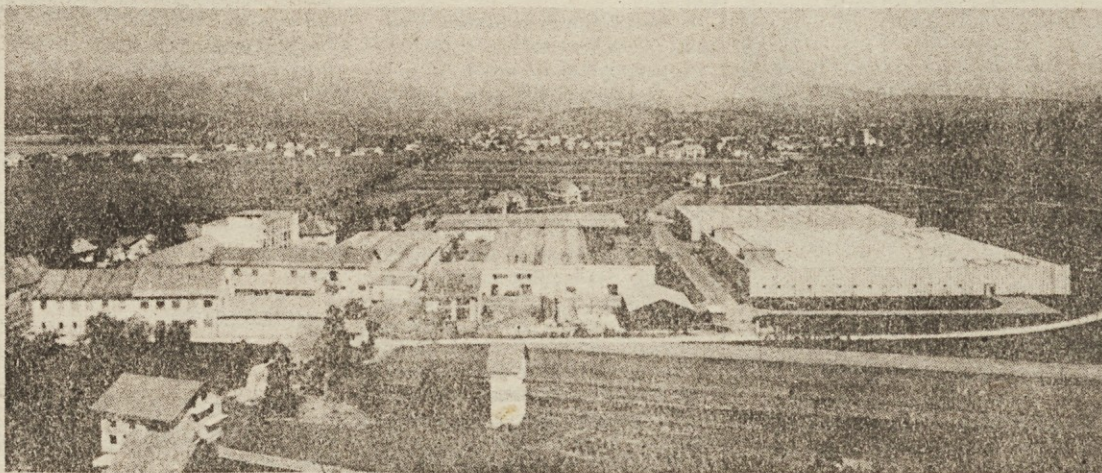
Tosama Domžale — najuspešnejša tovarna sanitetne opreme V Valkartonu v Logatcu iščejo najboljše rešitve

Korak naprej v proizvodnem programu

Na zadnjih sejah zborov občinske skupščine v Domžalah so obravnavali gospodarjenje v občini v preteklem letu, in ovrednotili letošnjo gospodarska gibanja. Med delovnimi organizacijami, ki so dosegle zavidljive rezultate, je tudi Tosama — tovarna sanitetnega materiala, ki je na prvem mestu tudi med petimi izdelovalci sanitetne opreme v Jugoslaviji.

Lani so, v primerjavi z letom poprej, povečali celotni prihodek za 27,6 odstotka, dohodek za 51,8 odstotka in čisti dohodek za 50,3 odstotka. Sredstva za poslovni sklad pa so se povečala kar za 100,2 odstotka. Sami pripisujejo velik pomen zaključeni tretji fazi rekonstrukcije tovarne, nove zmogljivosti pa so pripomogle, da so povečali obseg dela in dosegli dobre gospodarske rezultate.

Avtomatizirana velikoserijska proizvodnja je lahko zadostila zahtevnim pogojem na tržišču in Tosama je postala najuspešnejša med petimi proizvajalci sanitetne opreme, po svoji velikosti in sodobni tehnologiji pa se že uvršča med vodilne tovrstne izdelovalce v zahodni Evropi. Dohodek na zaposlenega delavca pa



Pogled na proizvodne prostore domžalske Tosame

je skoraj za polovico večji kot v prejšnjem letu.

Bistveno poslovne usmerjenosti delovne organizacije pa je v tem, da želi biti — vsaj kar zadeva proizvodni program — korak pred drugimi proizvajalci. V pretežni meri proizvajajo izdelke ženske higiene, otroške higiene in izdelke za bolnišnice. V proizvodnem programu pa je tudi veliko drugih izdelkov, ki pa gospodarsko nimajo tolikšne teže. Kljub temu pa cigaretni filtri, ki niso glavno »orožje« To-

same, predstavljajo četrtno dohodka tovarne.

V izvozu imajo velike perspektive, vendar ne morejo izdelati toliko, kolikor bi denimo lahko izvozili v ZR Nemčijo in sploh na tržišče zahodnih držav. Lani so izvozili za 3,2 milijona dolarjev, uvozili pa za 5,8 milijona dolarjev. Ta negativna bilanca se ohranja tudi letos, kar pomeni, da bodo morali pristopiti k izravnavanju le-te še z večjo odgovornostjo.

V Viru, kjer je tovarna, so odločno spregovorili tudi o težavah.

Poudarili so, da še zdaleč ne zadovoljujeta samoupravna organiziranost in dohodkovna povezanost. V bodoče bo prva naloga ustrežnejša delitev dela in vzpostavitev večje odgovornosti do samoupravnega in tudi poslovnega življenja.

Z izpolnitvijo teh nalog pa bodo poslovni rezultati Tosame vsaj takšni kot so bili letos ali pa boljši, in bodo lahko ostalim delovnim organizacijam v domžalski občini za zgled.

Majaž Brojan

naša žena

Ali veste, da bo Naša žena januarja 1981. leta dopolnila že 40 let. Je mesečnik, ki obravnava predvsem odnose v družbi in družini, še posebej pa piše o odnosih med spoloma. Objavlja tudi članke o vzgoji, varstvu otrok, zdravju in zdravem načinu življenja, piše o zdravih zeliščih, avtomobilizmu, kako sami lahko zamenjate varovalko, preberite stanovanje, priobčuje zanimive pogovore z zanimivimi ljudmi.

V vsaki številki Naše žene je tudi nagradna križanka, posebna stran namenjena otrokom, pa modne novosti, nasveti za kvačkanje, pletenje, šivanje, vezenje itd. V vsaki Naši ženi je tudi mnogo receptov za sodobno gospodinjstvo.

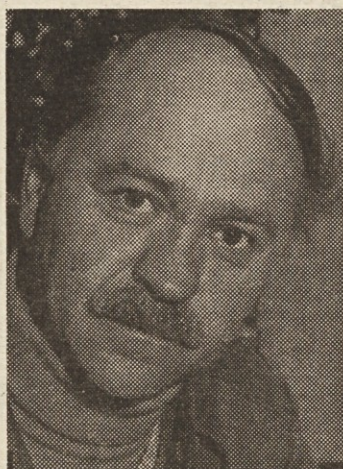
V junijski številki Naše žene preberite: Tito živi med nami; Kako posvojiti otroka; O medu, ki je tudi zdravilo; Kaj storiti, če je otrok slabokrven. V junijski številki je tudi krojna pola.

Na Našo ženo se lahko tudi naročite. Celoletna naročnina velja samo 187. din. Revijo naročite na naslov: Naša žena, Hrvatski trg 3, Ljubljana.

Nekatera vprašanja kulturne akcije v Sloveniji

(II).

Ker v nekaterih občinah in organizacijah združenega dela v zadnjem času opažamo, da se celotna kulturna aktivnost in zanimanje sindikalnih organizacij na področju kulture izraža predvsem v gibanju organizatorjev kulturnega življenja, je avtor tega referata v članku ene od letošnjih števil Delavske enotnosti tudi opozoril, da je sindikat sicer nujno moral vzpodbuditi gibanje organizatorjev kulturnega življenja, vendar pa najbolj množična družbenopolitična organizacija delavcev ne more in ne sme danes ostati samo pri tem, zakaj nov družbeni položaj kulture in novi družbenoekonomski odnosi v kulturi sami ter med kulturo in ostalim združenim delom zahtevajo, da postane sindikat tudi odločilen subjekt v vseh procesih podružljanja kulture, torej v globalni kulturni politiki, delegatskih odnosih, na področju gnotnih razmerij v kulturi, pri svobodni menjavi dela, delovni organiziranosti kulturnih ustanov in njihovi samoupravni organiziranosti.



Piše France Forstnerič

nja. To toliko bolj, ker se je slovensko narodnostno in tudi delavsko gibanje v zgodovini vselej organsko povezovalo s kulturnim gibanjem.

Čeprav ne želimo svojega poročila obremenjevati s historiziranjem, moram vendarle opozoriti na nekatere posebnosti in značilnosti kulturnozgodovinskega razvoja v Sloveniji. V pogojih avstrijske in pozneje avstroogrške države Slovenci niso mogli uveljaviti svoje državnosti in mnogih funkcij svoje nacionalne, gospodarske in politične emancipacije in identitete, mogli pa so vsaj delno doseči določeno kulturno avtonomijo. Zato so v 19. stoletju osredotočili vse svoje sile za potrditev lastne nacionalnosti v kulturi. Nekateri teoretiki zato še v najnovejšem času menijo, da so se Slovenci konstituirali kot narod predvsem s kulturo in v kulturi. V kulturni umetnosti so Slovenci vsekakor od vsega začetka (s Prešernom, Levstikom, Cankarjem in drugimi velikimi duhovi) izražali svoj narodnostni, socialni in osvobodilni program. Emancipacija slovenske državnosti in nacionalne zavesti je bila tudi v političnem boju kulturno prežeta (to velja najprej za Prešerna, potem za ilirizem in v 2. polovici 19. stoletja tudi za taborsko gibanje, ki je bilo sicer predvsem gibanje slovenskega malomeščanstva). Značilno je, da je kultura spremljala tudi delavsko gibanje vse od njegovega začetka, potem v socialnih bojih pa tudi v narodnoosvobodilnem boju oziroma revoluciji. Že pred prvo svetovno vojno, predvsem pa med obema vojnoma, se je krepila razredna zavest in družbeno emancipacija slovenskega delavstva tudi skozi kulturno-politično gibanje (npr. delavska prosvetna društva Svobode) NOB in revolucija sta bili v Sloveniji izrazito kulturno prežeti (o čemer po svoje pričajo že imena slovenskih partizanskih brigad po Prešernu, Cankarju, Gregorčiču, pa tudi po hrvaško-slovenskem junaku kmečkih puntov Gubcu itd.). Še med boji se je v partizanih množično pesnikovalo, igralo, pelo, komponiralo, slikalo (znamenite partizanske grafike), delovale so ilegalne in partizanske tehnike in tiskarne, ki niso »proizvajale« samo propagandnega gradiva, ampak tudi knjige, časopise, pesniške zbirke, ilustracije. Najbrž je bil edinstven primer v okupirani Evropi, da je majhen slovenski narod imel že med bojem na osvobodjenem ozemlju Slovensko narodno gledališče.

Množična kulturna evforija po osvoboditvi je trajala po menju današnjih ocenjevalcev kakih 10 let, vendar je za to obdobje slovenskega kulturnega razvoja,

poleg nespornih dosežkov (npr. utrditev kulturnih institucij in razmah kulturnega snovanja), zdaj že mogoče tudi trezno oceniti, da je velikokrat množičnost prevladovala nad kakovostjo. Bil je sicer dragocen množični zanos, ki pa ni dajal vselej ustreznih kakovostnih vrhuncem. Kakovost in senzibilnost kulturnih potreb in načini njihovega zadovoljevanja so bili sorazmerno skromni. Zatem je prišlo obdobje, ko kulture v »kulturofilni« Sloveniji sicer nihče ni odkrito zavračal, vendar pa je tudi niso dovolj spodbujali in razvijali. V Sloveniji celo v dobi tako imenovane »liberalizma« in »potrošniške miselnosti« beležimo, kakor nam pokaže retrospektivni pogled na kazalce kulturnega razvoja (npr. razvoj radia, televizije, založništva, knjižničarstva, filmske proizvodnje, število kinodvoran, gledališč, predstav, koncertov, razstav itd.), še kar »normalne« stopnje rasti, ki pa se izkažejo seveda manj »normalne«, če jih vzporedimo s porastom drugih dejavnosti. Vsekakor pa je Slovenija po osvoboditvi doživljala toliko stanoviten kulturni razvoj, da je pri nekaterih indikatorjih kulturne razvitosti dosegla kar evropsko raven (npr. proizvodnja knjig, razširjenost RTV itd.).

Prihodnjič: Vpliv socialno-kulturnih dejavnikov in kulturna politika



Tito med člani akademskega pevskega zbora »Tone Tomšič«, Ljubljana 1969

Razpis štipendij Titovega sklada SR Slovenije

Skupščina Titovega sklada za štipendiranje mladih delavcev in otrok delavcev SR Slovenije razpisuje za šolsko leto 1980/81:

- 50 štipendij za mlade delavce, ki se vključujejo v izobraževanje iz dela
- 50 štipendij za mlade delavce za izobraževanje ob delu
- 50 štipendij za otroke delavcev — učence srednjih šol
- 50 štipendij za otroke delavcev — študente visokih šol

1. KANDIDATI ZA PODELITEV ŠTIPENDIJ MORAJO IZPOLNJEVATI NASLEDNJE POGOJE:

A. Mladi delavci

- ki imajo najmanj dve leti delovnih izkušenj (delovne dobe),
- dokazujejo pri svojem poklicnem delu posebno nadarjenost in prizadevanost (doseganje nadpovprečnih delovnih rezultatov, inovacije, dosedanje izpopolnjevanje);
- aktivno delajo v družbenopolitičnih in družbenih organizacijah in društvih, samoupravnih organih in skupnostih;
- se odločajo za usmerjeno izobraževanje v skladu s kadroviskimi potrebami organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti;
- niso starejši od 30 let.

B. Otroci delavcev

- ki so vpisani v srednjo, višjo ali visoko šolo;
- dosežajo v srednjih šolah praviloma odlične uspehe;
- dosežajo na višji ali visoki šoli povprečno oceno 8 oziroma nadpovprečne študijske uspehe, kar mora potrditi svet visokošolske delovne organizacije;
- aktivno delajo v družbenopolitičnih in družbenih organizacijah in društvih, samoupravnih organih in skupnostih.

Za prvi letnik srednjih šol se štipendije ne podeljujejo.

2. POSTOPEK ZA PODELITEV ŠTIPENDIJ:

- Kandidate za štipendije Titovega sklada evidentirajo in predlagajo do 30. junija 1980:
- samoupravni organi organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti
- organi družbenopolitičnih organizacij
- samoupravne interesne skupnosti
- krajevne skupnosti in
- vgojnoizobraževalne organizacije.

Izvršni odbor Titovega sklada bo podelil do 20 štipendij za mlade delavce in otroke delavcev, ki so na časnem delu v tujini, v skladu s pogoji Titovega sklada Jugoslavije.

Predloge zbirajo skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma v občinah. Občinske skupne komisije ocenijo, kateri predlogi ustrezajo razpisnim pogojem sklada in razvojnim kadroviskim usmeritvam občine ter jih skupaj s svojimi stališči pošljejo izvršnemu odboru Titovega sklada SR Slovenije. Izvršnemu odboru sporoče tudi predlog prednostnega vrstnega reda svojih kandidatov in sicer do 15. julija 1980 (naslov: Zveza skupnosti za zaposlovanje SR Slovenije, Glinška 12, 61111 Ljubljana — Titov sklad). Izvršni odbor Titovega sklada bo sklepal o podelitvi štipendije za mlade delavce in učence srednjih šol do 30. julija, za študente visokih šol pa najpozneje do 10. septembra 1980. O izidih razpisa bo obvestil vse občinske skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju.

3. PREDNOSTNI KRITERIJI PRI IZBIRI ŠTIPENDISTOV:

Za mlade delavce:

- opravljanje dela v neposredni

proizvodnji oziroma v osnovni dejavnosti;

- nadaljevanje izobraževanja v smeri svojega osnovnega poklica oziroma dejavnosti;
- ustrezna zastopanost štipendistov glede na dejavnost (gospodarstvo in posamezne dejavnosti v gospodarstvu in družbene dejavnosti);
- sodelovanje na mladinskih delovnih akcijah.

Za otroke delavcev:

- ki se izobražujejo v tehniških, zdravstvenih, deficitarnih pedagoških in drugih deficitarnih usmeritvah oziroma poklicnih glede na specifične potrebe občin;
- otroci, ki izhajajo iz družin, ki so v slabšem socialnoekonomskem položaju in katerih starši delajo v neposredni proizvodnji oziroma v osnovni dejavnosti;
- glede na ustrezno občinsko in medobčinsko zastopanost štipendistov;
- sodelovanje na mladinskih delovnih akcijah.

4. PREDLOG ZA PODELITEV ŠTIPENDIJ MORA VSEBOVATI:

- utemeljitev predlagatelja o ustreznosti kandidata (nadarjenosti in marljivosti ter o družbenopolitičnem udejstvovanju)
- kadroviski interes oziroma zagotovilo predlagatelja o potrebah in zagotovilo o zaposlitvi po končanem študiju
- za mlade delavce dokazila o delu (delovnem mestu), ki ga opravlja kandidat
- za otroke delavcev potrdilo o šolanju in učenem uspehu v šol. l. 1979/80
- potrdilo o premoženjskem stanju in številu družinskih članov
- soglasje kandidata — izpolnjen obrazec (prošnja za štipendijo) DZS obr. 1.65
- stališče občinske skupne komisije podpisnic samoupravnega spora-

zuma o štipendiranju o predlaganem kandidatu.

5. PRAVICE IN OBVEZNOŠTI ŠTIPENDISTOV:

Mladim delavcem, štipendistom iz dela, se čas šolanja šteje v pokojniško dobo, s tem da ostanejo člani delovnega kolektiva, njihove pravice, dolžnosti in obveznosti pa se urejajo s samoupravnimi splošnimi akti organizacije združenega dela.

Mladim delavcem, štipendistom iz dela se določa vsako leto štipendija v višini povprečnega osebnega dohodka v SR Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto in se letno usklajuje z njegovim porastom. Za izobraževanje ob delu pa prejema 50 % štipendije, za nadomeščanje stroškov šolnine, odsotnosti z dela, potnih stroškov in drugega.

Za otroke delavcev pa se štipendije določijo po kriterijih Titovega sklada in se letno valorizirajo skladno s samoupravnim sporazumom o štipendiranju.

Štipendisti sklenejo s Titovim skladom pogodbo o štipendiranju, s katero se zavazujejo:

- da bodo v nadaljevanju šolanja dosegli:
 - učenci srednjih šol praviloma odlične uspehe;
 - študenti povprečno oceno najmanj 8 oziroma nadpovprečne študijske uspehe, kar potrdi svet visokošolske delovne organizacije;
 - mladi delavci pa izjemoma v prvem šolskem letu v srednji šoli najmanj dober uspeh, v višjih in visokih šolah pa najmanj oceno 7;
 - sicer izgube pravico do štipendije — da bodo nadaljevali z družbenopolitično, družbeno in samoupravno aktivnostjo;
 - da bodo po končanem izobraževanju oziroma usposabljanju ostali zaposleni oziroma se zaposlili v dogovorjeni organizaciji združenega dela ali drugi samoupravni organizaciji ali skupnosti;
 - za vračilo sredstev štipendije, če ne bodo izpolnili pogojev za redno napredovanje v izobraževanju.

Tito na X. kongresu ZKJ, marca 1974 v Beogradu

Ob rob občnemu zboru Društva organizatorjev športne rekreacije Slovenije

Novost: regionalna društva!

Organizatorji športne rekreacije v delovnih kolektivih, krajevnih skupnostih, društvih in drugod ne opravljajo zavidanja vrednega dela. Pogoji za uresničevanje minimalnih delovnih programov so v veliki večini primerov zelo slabi, saj ni dovolj niti najosnovnejšega, to je — razumevanja. In ker ni tistega osnovnega, ker mnogi še vedno ne vidijo potrebe po zdravem načinu preživljanja prostega časa, skratka, ker ni razumevanja za rekreacijsko dejavnost, ostajajo organizatorji aktivnega oddiha še nadalje praznih rok. Nimajo najnujnejših sredstev, so brez objektov in ljudi, ki bi jim pomagali.

Iz kakšnega zornega kota mnogi ocenjujejo skrb za rekreacijo delovnih ljudi, je zelo zgovorno potrdilo tudi letošnje »stabilizacijsko« leto. V številnih primerih so namreč začeli »varčevati« prav pri skrbi za delovnega človeka, kar znova potrjuje popolno nepoznavanje ciljev in smotrov športne rekreacije. Če bi namreč želeli povečati produktivnost, če bi hoteli, da bi bili ljudje bolj zdravi, bolj razpoloženi, da bi bilo manj bolniških izostankov z dela, potem bi morali v te delovne ljudi preprosto vlagati in ne obratno! Tako pa... Ni kaj, tako pa je več kot očitno, da imajo marsikje pri nas organizatorje športne rekreacije samo zaradi lepšega, kot temu pravimo, pač zato, da so nekaterim zaprli usta.

Vse to in še marsikaj drugega je potrdil tudi letošnji drugi letni občni zbor Društva organizatorjev športne rekreacije Slovenije.



Dogovor slovenskih organizatorjev rekreacije na drugem občnem zboru: večjo pozornost izobraževanju in strokovnemu izpopolnjevanju kadrov!
Fotografija: A. Ulaga

na katerem so se zbrali predstavniki z vseh koncev republike. Sicer pa svoj sestanek slovenski organizatorji športne rekreacije niso izkoristili le za ugotavljanje problemov in težav, s katerimi se srečujejo pri svojem dokaj nevaležnem vsakdanjem delu. Kritično so se ozrli tudi na opravljeno pot, večji del časa pa so posvetili programu nadaljnjega dela svojega društva.

Kam gre denar za množičnost?

V dokaj zanimivi razpravi je opozoril Jovo Vidakovič, poklicni organizator športne rekreacije v koprskem Tomosu, na slabe delovne pogoje telesnokul-

turnih delavcev v organizacijah združenega dela. »Mislim, da je naše društvo premalo storilo na tem področju. Zato moramo v prihodnje posvetiti temu pomembnemu vprašanju precej večjo pozornost. Ni vseeno, kakšen je status organizatorja rekreacije, kakšne so objektivne možnosti za delo na športnem področju...« je poudaril Jovo iz Tomosa.

Sicer pa v Tomosu, podobno kot v mnogih drugih delovnih kolektivih v Sloveniji, delavce žuli še marsikaj. Med drugim se denimo sprašujejo, kam gredo njihova sredstva, ki jih oddvajajo za potrebe telesnokulturnega življenja. Polovica naj bi jih šla za množičnost. Pa gre res? Če

gre, kam neki?

»Lani smo dali delavci Tomosa za šport milijon 670 tisoč dinarjev. Od vsega tega ni prišlo nazaj ničesar, lahko bi celo rekli, niti en sam dinar. Tega preprosto ne razumemo, vse to se nam ne zdi v redu...« je opozoril Jovo Vidakovič.

Precej misli je bilo izrečenih na zboru slovenskih organizatorjev rekreacije o šolanju in izpopolnjevanju strokovnih kadrov. Večina je menila, da bo treba tudi na tem področju še visoko zavihati rokave, saj prav pomanjkanje strokovnjakov močno ovira uresničevanje zastavljenih nalog. Zato naj bi poskrbelo društvo za ustanovitev svojega stalnega izobraževal-

nega centra, kjer naj bi usposabljalo prepotrebne kadre.

Ob globlji analizi dela društva v preteklem obdobju so na zboru izoblikovali oceno, da je društvo z dosedanjim aktivnostjo sicer v celoti upravičilo svoj obstoj, da pa iz tega ali onega razloga še marsikaj ni v redu. Tako društvo še ni odigralo svoje prave vloge v širšem slovenskem telesnokulturnem in družbenopolitičnem prostoru. Še vse premalo je čutili delo posameznikov. Prenekatero živo zanima le njihovo delovno področje, zato se premalo vključujejo v širše družbeno življenje.

»Veliko dela pa nas čaka tudi še na področju dogovarjanja in sodelovanja. Mislim na Slovensko zdravniško društvo, na Gospodarsko zbornico Slovenije in še na nekatere druge, s katerimi bi morali sodelovati. Tudi s svojo založniško dejavnostjo ne moremo biti zadovoljni. Naša prizadevanja rajejevo za naše potrebe vse preskromne sadove...« je poudaril Herman Berčič, predsednik izvršnega odbora Društva organizatorjev športne rekreacije Slovenije.

Izobraževanje in usposabljanje temeljna naloga!

Ko so na zboru razpravljali o programu društva za tekoče leto, so si bili vsi enotni, da je njihova osnovna naloga tudi v prihodnje šolanje, usposabljanje in izobraževanje kadrov. »Zaradi prakse, zaradi družbe smo dolžni skrbeti za pospešeno izobraževanje, saj je prav pomanjkanje strokov-

njakov še vedno naša najbolj boleča točka...« je opozoril Herman Berčič.

Kot drugo pomembno nalogo si je društvo zadalo ustanavljanje regionalnih društev, ki naj bi med drugim skrbelo za hitrejšo vključevanje članov. Društva organizatorjev rekreacije naj bi namreč vključevala čim večje število ljudi, ki delajo na tem področju. Tako bodo močnejša, sposobnejša in bolj učinkovita.

V letošnjem letu naj bi poskrbelo društvo za več izpopolnjevalnih seminarjev. Med drugimi so predlagali člani društva seminar v Celju na temo »Rekreativna dejavnost žensk«, ter seminar, ki naj bi obravnaval »osebne rekreativne odmore v organizacijah združenega dela«. Ta drugi seminar naj bi bil oktobra v Kopru.

Seveda si je za letošnje zadalo društvo še vrsto pomembnih nalog. Omenimo naj le še organizacijo regijskih posvetov na temo »Status poklicnih in amaterskih organizatorjev rekreacije«. Na teh posvetih naj bi spregovorili o bistvenih problemih, ki tarejo naše organizatorje rekreacije.

In če bo uspelo uresničiti slovenskim organizatorjem aktivnega oddiha le polovico nalog, ki so si jih zadali na svojem občnem zboru, bomo čez leto dni ugotovili, da so delali dobro, da je bilo leto uspešno. Zelo verjetno tudi bo, saj so slovenski rekreatorji startali uspešno in vse kaže, da jim ne bo še tako kmalu zmanjkalo sapa in volje do svojega, sicer zelo naporenega in ne preveč hvaležnega dela. *Andrej Ulaga*

DE

zbirka Aktualna tema

št. 1

Dogovor o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1980 s komentarjem

Cena 15 din

št. 2 — J. Smole:

Sedanji mednarodni odnosi in perspektiva njihove preobrazbe

Cena 20 din

NAROČILNICA

Pri TOZD Delavska enotnost nepreklicno naročamo

..... izvodov DOGOVORA O URESNIČEVANJU DRUŽBENE USMERITVE in

..... izvodov SEDANJI MEDNARODNI ODNOSI IN PERSPEKTIVA

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

Naročeno, dne:

Račun bomo plačali v zakonskem roku.

Zig

(podpis naročnika)

18. taborniški tek na Muti ob Dravi

»Bilo je lepo in še bom prišel!«

Tudi letos so taborniki odreda Bistri potok iz Mute ob Dravi organizirali svojo tradicionalno prireditev — taborniški tek.

Že od leta 1960 se mladi taborniki in športniki iz Koroške in bližnje ter daljne okolice, pa tudi iz zamejstva in še drugih držav, vsako leto srečujejo na gozdni jasi nad Muto, na obmejnem Kobanskem. Gradišče je letos zaživelo na predvečer dneva OF, ko so mladi taborniki zakurili taborni ogenj in pripravili lep večer taborniških in partizanskih pesmi. Starešina odreda Vito Štruc je ob ognju dejal: »Ponosni smo, da smo vztrajali iz leta v leto. Na akcijah, taborjenjih, izletih, potovanjih. Doma in v tujini. Spoznavali smo življenje v naravi. To je pomembna sestavina našega splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite... Tu ob tabornem ognju je naše mesto, tu je pesem v naravi, tu je pesem mladosti...«

Ob otvoritvi 18. taborniškega teka je mlada tabornica Eva takole pozdravila več kot 600 tekmovalcev, številne domačine in goste: »Znova bomo tekmovali.



S tradicionalnega spominskega teka od Branika do Gradišča nad Muto.

Fotografija: Hinko Jerčič

Za mesta, za dosežke, za prehodno zastavico. S teki bomo obudili spomin na junaško NOB. Vendar ne tekujemo zgolj za nagrade in uvrstitve. Tekujemo za naše ideje, za našo moč in za našo skupnost za praznik mladosti.»

Zvrstili so se številni teki 14 starostnih skupin. V skupini je bil najmlajši 7-letni Vasja iz Velenja, najstarejši v skupini veterani pa 84-letni Emil Zemljak iz Zagreba. Zmagovali so znani atleti — Mariborčan Krempel

med člani. Andreja Šverc med ženskami in številni mladinci, da o vnetih in borbenih pionirjih sploh ne govorimo. Številni mladi iz Podvelke, Ribnice na Pohorju, Radelj ob Dravi, Vuzenice, Mute, Dravograda. Mislinje so dokazali svojo moč, znanje in pripravljenost v spomladanskem krosu. Prišli so številni ljubitelji te zvrsti tekov v naravi. Med njimi tudi 36-letni mgr. Flašker iz Maribora. Tu sta letos prvič tekla na 8.250 m dolgi progi oče in sin — Srečko in Bojan Koc-

bek. Bojan je s tekom proslavil svoj 20. rojstni dan.

Ivan Zemljak je dejal: »Tu je bilo lepo in še bom prišel!«

Pohval je bilo veliko. Priznanja so zaslužili organizatorji, to so taborniki Ivan Draušbacher, bratje Jerčič, Ivan Vrhnjak, Heli Gerold, Zlatko Šostarec in številni mladi taborniki z mentoricama Justino Šeško in Marjano Jerčič. Sodelovali so vsi krajan, krajevna skupnost in pokrovitelj Gorenje-Muta. Ta dan je zaživel s taborniki, z mladino.

Čeprav niso pomembni dosežki, velja omeniti še to, da so letos presenetili s skupno uvrstitvijo mladi taborniki iz Mislinje, saj so osvojili prehodno zastavico, skupaj z domačini.

Prireditev je bila končana s tradicionalnim turnirjem v malem nogometu, kjer so se v finalnih bojih srečali delavci orodjarnice iz velenjskega Gorenja, taborniki Mute in člani Partizana iz Vuzenice. Po streljanju sedemmetrovk so taborniki Mute premagali Gorenje iz Velenja. Partizan Vuzenica pa domačine, ki so po dolgih letih izgubili finalno srečanje. *Hinko Jerčič*

Stavka gradbenih delavcev leta 1940

Za boljše kolektivne pogodbe

24. maj 1940: Po petmesečnih neuspešnih pogajanjih za zvišanje mezd, so delavci v Ljubljani začeli stavkati in sprožili splošno stavko stavbincev v Sloveniji, ki se je končala 3. junija z novo kolektivno pogodbo in zvišanjem mezd.

Stavka gradbenih delavcev se je začela v Ljubljani, 24. maja 1940, nato se je razširila še na druge kraje v okolici, v Jarše, Mengeš, Kamnik, Radovljico; 27. maja so začeli stavkati gradbeni delavci v Mariboru ter bližnji in daljni okolici, 1. junija pa v Celju in okolici. Stavka je postala splošna in udeležili so se je skoraj vsi gradbeni delavci v Sloveniji. Zahtevali so zvišanje mezd in izboljšanje kolektivne pogodbe. Stavka je bila uspešen zaključek pet mesecev trajajočih pogajanj.

V gradbeništvu je bilo zaposlenih veliko delavcev. Gradbišča pa so bila razdrobljena in vpliv sezonskega dela je bil izredno velik, kar je oviralo hitro organizacijo in zahtevalo velike napore delavskih sindikalnih organizacij za uspešno vodenje delavskega gibanja.

Gradbena dejavnost se je hitro razvijala do leta 1931. Od 11.300 zaposlenih leta 1926 je narasla na 20.100 leta 1931. Nato jo je hudo prizadela gospodarska kriza; v dveh letih je število zaposlenih padlo na 9.375. Huda kriza zaposlenosti je trajala dve leti, od 1933 do 1935, nato je začelo število zaposlenih zopet naraščati in jih je bilo leta 1939 že 15.551. Ta konjunktura gradbene dejavnosti, ki pa je ni utrdilo ustrezno izboljšanje delavskega materialnega položaja, ki se je slabšal zaradi rastoče draginje, je privedla gradbene delavce v akcijo za izboljšanje kolektivne pogodbe in zvišanje mezd. Januarja 1940 so gradbeni delavci začeli pogajanja za sklenitev nove kolektivne pogodbe in za zvišanje mezd v gradbeni stroki. Podjetniki in delodajalci so pogajanja zavlačevali in odlagali. Medtem pa so cene življenjskih potrebščin naraščale.

Delavske strokovne organizacije, ki so to delavsko gibanje gradbenih delavcev uspešno vodile, so prvotno zahtevale 20 odstotno povišanje vseh delavskih mezd, čeprav so se v tem času življenjski stroški povišali že za 30 odstotkov. Gradbeni podjetniki so ta predlog delavskih strokovnih organizacij zavrnili in predlagali uvedbo enotnega draginjskega dodatka, ki bi bil za vse delavce enak. Delavci so ta predlog načelno sprejeli in zahtevali najmanj en dinar poviška na uro za vse delavce. Podjetniki so bili pripravljeni dodati le 25 par na uro za zidarje in tesarje ter 50 par za pomožne delavce. V nadaljevanju pogajanj so delodajalci nekoliko popustili in bili pripravljeni zvišati mezde za 50 par na uro tudi zidarjem in tesarjem, pomožnim delavcem v I. meznem razredu pa za 65 par na uro. Za banovinska javna dela je banka uprava dala zagotovila, da je pripravljena zvišati plače za 75 par na uro. Gradbeni podjetniki pa so trdovratno odklanjali tolikšno zvišanje mezd, čeprav so bili pri prevzemu gradbenih del že vračunali višje delavske mezde. Gradbeni podjetniki so bili v boju z delavskim razredom dobro organizirani v štirih strokovnih združenjih (Združenje tesarskih mojstrov v Ljubljani, Združenje pooblaščenih graditeljev za Dravsko banovino v Ljubljani, Združenje zidarskih mojstrov v Ljubljani, Združenje zidarskih mojstrov v Mariboru) in Ljubljanski inženirski komori. Na delavski strani pa so pogajanja vodile vse štiri delavske strokovne organizacije (Savez gradbenih delavcev Slovenije — predzveza za Slovenijo v Ljubljani, Jugoslovanska stro-



Delavsko zborovanje v Kamniku 13. VI. 1920

kovna zveza, Narodna strokovna zveza, Zveza združenih delavcev) Delavska zbornica in Inšpekcija dela.

Gradbeni delavci so bili dobro organizirani

Tudi gradbeni delavci so bili dobro organizirani. Pred to stavko so uspešno vodili že številna mezdna gibanja in izbojevali mnoge velike in manjše stavke. Največja je bila leta 1936, ko so stavkali skoraj vsi gradbinci v Sloveniji. Rezultat uspešnega delavskega gibanja so bile številne kolektivne pogodbe, ki so jih sklenile delavske strokovne organizacije z delodajalci. S kolektivnimi pogodbami je bil določen delovni čas, ki je znašal največ 60 ur tedensko, če sta se dve tretjini delavcev odločili za prosto sobotno popoldne, takrat so to imenovali angleško soboto, je smel delovni čas znašati 50 ur tedensko. Nadurno delo bi moralo biti plačano s 50 % poviškom, v nočnem času pa s 100 % poviškom. Za praznike je bilo določenih 15 dni; tudi 1. maj je bil dela prost dan. Mezde so se obračunavale na uro in se izplačevale na vsakih 14 dni. Za določitev višine delavskih mezd, so bili posamezni kraji razdeljeni v 5 meznih razredov, glede na draginjo in višino življenjskih stroškov. V I. meznem razred sta sodila Ljubljana in Maribor; v 2. meznem razred: Bled, Celje, Javornik, Jesenice, Kamnik, Kranj, Radovljica in Tržič s svojimi ožjimi gradbenimi okolišji; v 3. meznem razred: širši okolišji mest in krajev iz drugega razreda in mesta Brežice, Kočevje, Krško, Litija, Novo mesto, Ptuj, Rogaska Slatina, Sevnica; v 4. meznem razred: širši okolišji mest iz 3. meznega razreda in mesta Gornja Radgona, Ljutomer in Murska Sobota; v 5. meznem razred: Črnomelj, Lendava in širši okolišji mest iz 4. meznega razreda. Mezde so znašale od 4,25 do 5,75 din na uro za starejše zidarje in tesarje, in od 3,50 do 5,25 din na uro za zidarje in tesarje, ki so imeli manj kot 3 leta dela po izučitvi. Medetimo

nih delavcev so znašale od 2,75 do 3,75 din na uro. Življenjski stroški, ki jih je izračunala inšpekcija dela, so za leto 1940 znašali 799 din na mesec za eno osebo za štiričlansko družino pa 2072 din. Samo stroški za hrano po eksistenčnem minimumu so znašali 279 din. Večina gradbenih delavcev s svojimi zaslužki ni mogla kriti vseh stroškov, niti svojega življenjskega minimuma, kaj šele stroškov za primerno preživljanje družine. Živel so v revščini, pomanjkanju, brez ustreznih stanovanj in obleke. Zato so bili prisiljeni boriti se za izboljšanje svojega položaja.

Delavci glasujejo za stavko

Ker dolgotrajna pogajanja delavskih strokovnih organizacij gradbenih delavcev s podjetniki niso bila uspešna, in tudi ne pogajanja pri banki upravi so delavci sklenili, da stopijo v stavko. Na zborovanju v Ljubljani so se gradbeni delavci iz Ljubljane in okolice, 24. maja 1940, odločili za stavko. Glasovalo je 1015 delavcev in 92 odstotkov se jih je odločilo za stavko. Za stavko so se odločili tudi delavci, ki so bili zaposleni pri mestnih javnih delih. 24. maja zjutraj so začeli stavkati vsi gradbinci v Ljubljani in okolici. To je bilo v petek. Naslednjega dne je bilo po sklepu delavskih strokovnih organizacij izvedeno tajno glasovanje gradbenih delavcev v Mariboru. V Mariboru je za stavko glasovalo 90 odstotkov gradbincev. V ponedeljek, 27. maja so začeli stavkati v Mariboru.

Stavka gradbenih delavcev se je širila dalje. V četrtek, 30. maja, je Zveza stavbnih delavcev Jugoslavije, ki sta jo vodila Ignac Tratar in Franc Berdajs, izvedla glasovanje za stavko pri večini stavbnih podjetij v Celju. Za stavko so glasovali vsi gradbeni delavci in delavci na delih pri regulaciji Savinje, v kamnolomih in na občinskih javnih delih. Splošna stavka se je v Celju začela v soboto, 1. junija zjutraj. Delavci so izvolili svoj stavkovni odbor, ki je imel svoj zborovalni

prostor v dvorani delavske zbornice v Celju.

Stavka gradbenih delavcev je postala splošna, bila je v vsej Sloveniji. Vsi delavci so gradbince podpirali v njihovem pravičnem boju. Podpirali so jih moralno, politično in materialno. Oblast je sicer prepovedala zbiranje pomoči za stavka joče, vendar so delavske strokovne organizacije kljub temu zbrale znatna denarna sredstva za pomoč stavkajočim in za podpore brezposelnim. Stavka je močno odjeknila v javnosti. To je bilo v času, ko se je razplamtevala druga svetovna vojna, ko je bil Hitler že na pohodu po Franciji, ko so pri nas možje množično odhajali na orožne vaje, ko so uvajali enotno krušno moko in ko so zaradi splošnega pomanjkanja cene osnovnih živil hitro rasle.

Banska uprava zahteva pogajanja

Ko je postalo jasno, da se stavka nezadržno širi, da so delavci odločno in dobro organizirani, je banka uprava zahtevala pogajanja za prenehanje stavke. Ze v soboto, 1. junija zvečer, je pozvala delodajalska združenja (Inženirsko zbornico, Združenje pooblaščenih graditeljev, Združenje tesarskih mojstrov in Združenje zidarskih mojstrov) ter vse štiri delavske strokovne organizacije (Zvezo gradbenih delavcev, Jugoslovansko strokovno zvezo, Narodno strokovno zvezo in Zvezo združenih delavcev), naj sklenejo novo kolektivno pogodbo in določijo višje mezde. Pogajanja naj končajo do ponedeljka, 3. junija, sicer da bo ban predpisal tarifno lestvico po določilih Uredbe o določanju minimalnih mezd. Na osnovi tega poziva je prišlo do pogajanj v palači banske uprave. Pogajanja je vodil inšpektor dela inž. Evgen Baraga in so trajala pet ur. Dosežen je bil sporazum in podpisali so dodatek k kolektivni pogodbi z dne 15. julija 1938. Nova kolektivna pogodba z višjimi mezdami je stopila v veljavo 4. junija 1940. Stavka gradbenih delavcev je

bila končana. Delavci so zmagali v svojem boju za izboljšanje položaja. Stavkalo je 5320 delavcev.

Z novo kolektivno pogodbo so se izboljšale mezde in sicer: kvalificirani delavci za 75 par na uro



Pino Tomazič (1915—1941), študent iz Trsta

in pomožni delavci za 90 par na uro in prvem, drugim in tretjem meznem razredu, vsi v četrtem in petem meznem razredu (podeželje) pa po 50 par na uro. S 30. avgustom 1940 so se zvišale mezde vsem delavcem še za 25 par.

Uspeh delavcev gradbene stroke je dvignil borbena zavest tudi ostalim delavcem ki so po zgledu gradbincev uveljavljali boljše kolektivne pogodbe.

Dr. France Kresal

Kronološki pregled

21. maj 1945: V Ljubljani je izšla prva povojna številka Delavske enotnosti, označena kot Delavska enotnost, leto I, številka 1. Urednica je bila Boža Bašin.

22. maj 1935: V tekstilni tovarni v Kočevju je 280 delavcev začelo stavkati, da bi dosegli višje mezde in novo kolektivno pogodbo. Ob podpori in solidarnosti okoliških kmetov se je stavka čez 14 dni končala z občutnim zvišanjem mezd, a tudi z odpuštom okoli 50 delavcev in 6 delavskih zaupnikov.

22. maj 1970: Začela se je gradnja avtomobilske ceste Vrhnika—Postojna.

22. in 23. maj 1920: Na kongresu zedinjenja rudarjev je bila ustanovljena Zveza rudarskih delavcev Jugoslavije.

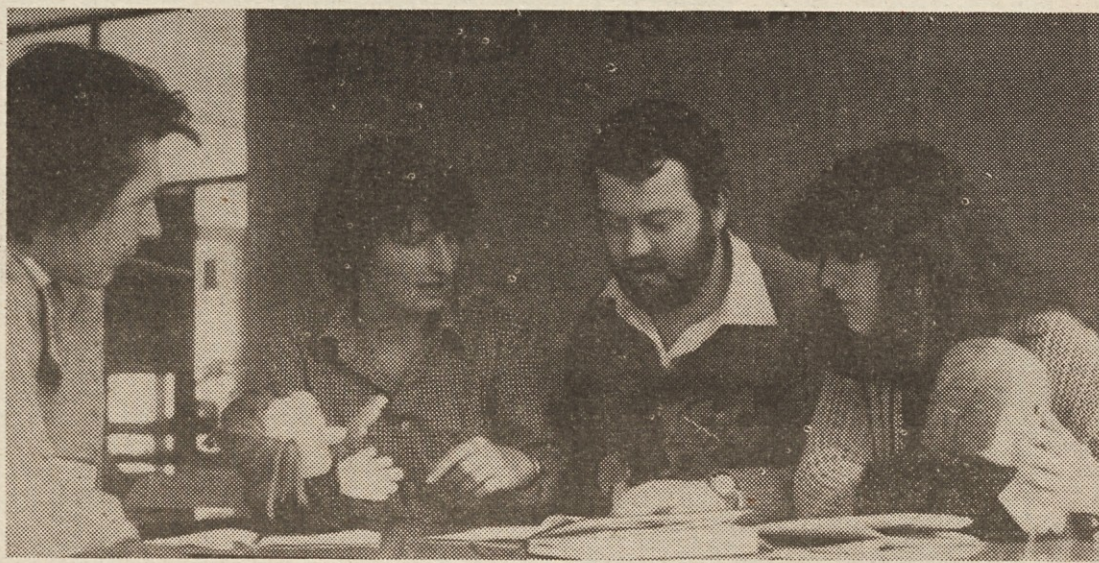
23. in 24. maj 1920: Centralni svet Socialistične delavske stranke Jugoslavije (komunistov) je tajništvo SDSJ za Slovenijo v Ljubljani priznal za organ stranke. »Rdeči prapor« pa za njeno glasilo v Sloveniji. Tajništvo v Ljubljani je pooblastil, da odloči, katere strankine organizacije v Sloveniji smejo sodelovati na II. kongresu SDSJ v Vukovaru in zahteval, da Izvršnim odborom Jugoslovanske socialdemokratske stranke v Ljubljani prekinejo nadaljnje stike.

Lutkovna skupina Tovarne kemičnih izdelkov in krede v Srpenici

Vsak praznik je tudi kulturni dogodek

Srpenica je majhen kraj, skoraj ga ni opaziti. Na desnem bregu Soče, na prostoru, ki ga le skopo odmerja ozka in slikovita dolina, so si ljudje zgradili tovarno krede in kemičnih izdelkov. Delajo dodatke za beton, malte in gips, dodatke za cementno industrijo, tesnilne mase in kite, in kredo seveda. 151-članski kolektiv si oblikuje delo in življenje sam, samoupravno povezan s širšo družbeno skupnostjo.

Vojko Hobič, organizator kulture v TOZD, mi je dejal, da ga je 8. kongres ZSS spodbudil k dejavnejši akciji tudi na področju kulture. Pobude so delavci sprejeli, kot da bi že dolgo čakali nanje. O njih so razpravljali in jih zapisali v program. Tega pa sprejeli v osnovni organizaciji sindikata in ga posredovali občinski zvezi kulturnih organizacij v Tolminu. Imajo pa tudi že kaj pokazati, sleherni praznik počastijo s kulturnim dogodkom, v jedilnici organizirajo razstave likovnih del, v gosteh so imeli Poldeta Bibiča z monodramo, nakupili so 33 abonmajskih vstopnic za gledališče, redno obveščajo delavce o kulturnih dogodkih v internem glasilu, na oglasni deski in podobno. Ne razglablajo na široko o prizadevanjih za sodelovanje s krajevno skupnostjo, ker takšno sodelovanje preprosto živi in si brez tega lastnega dela še predstavljati ne morejo. Sem sodijo tudi učenci osnovne šole Žaga, ki zvesto sodelujejo na vseh kul-



Mnogo je načrtov in želja, volja kar izžareva iz njih.

privrženost in volja za takšno dejanje?

Za prvo igrico Nika Kureta »Pavlihovala radovednost« so bili potrebni trije animatorji — lutkarji in tehnični sodelavec.

Nihče dotlej še ni igral lutk: 28-letna Dragica FALETIČ je ekonomski tehnik, 22-letna Romana ŠAVLI je administrativni tehnik, 25-letni Dušan SRDOČ je elektroinstalater in Vojko HOBİČ, 29-letni referent za samoupravljanje in SLO. Skupaj so prebrali in preresetali mnogo tekstov za lutkovne igrice, preden so izbrali za svojo korajžo primerne. Zanimivo je, da so, ne da bi jih kdo tega pose-

Slikar amater in nekdanji partizan Rudi Šturm iz Kamnega je skupaj z drugimi likovnimi samorastniki iz občine Tolmin razstavljati tudi v TKK Srpenica. Ob tej priložnosti je v pogovoru z Vojkom, ki je doma iz Poljanske doline, odkril svojo skrito željo, da bi rad spoznal Iveta Šubica. Vojko mu je rad obljubil in obljubo čez približno štirinajst dni tudi izpolnil. Obisk je bil poln prijetnih človeških doživetij, zato se je tovariš Šturm hotel tako ali drugače zanj oddolžiti. Vojko mu je bolj mimogrede omenil sceno za lutkovno igrico. Tako so nastale kulise. Pa ne le kulise, tako je nastala trdna člo-

veška in umetnikova vez z delavci v tovarni in še trdnije obojestransko zaupanje v ljudi in njihove ustvarjalne sposobnosti.

Potem je steklo. Prva predstava 14. decembra 1979 za otroke na osnovni šoli Žaga. Večina otrok se je tako prvič srečala z lutkami v celoviti predstavi. Potem kar dvanajst predstav v sosednjih krajevnih skupnostih, nato v drugih večjih krajih po občini in celo na srečanju likovnih skupin Primorske. Povsod so jih sprejeli navdušeno, z odkrito otroško prisrčnostjo, z zahvalo in vabilom za prihodnje. Tudi strokovnjaki so jih na srečanju lut-

kovnih skupin zelo ugodno ocenili.

Dragica kar zažari, ko pripoveduje, kako jih otroci sprejemajo, kako neposredno se odzivajo, kako sodelujejo: nenadoma ni več lutk na eni strani in otrok na drugi, vse je en sam resničen in pravljичen svet.

Vojko pravi, da je uspeh odvisen od ideje, trme, volje, pravih ljudi, odnosa in (to posebno poudari) od dobre organizacije. Ni težko verjeti, saj so vse to sami dokazali.

Kakor bi se hoteli opravičiti, ker so za začetek izbrali tako lahko in nazahtevno igrico, hitijo pripovedovati, da jim je všeč tekst »Čarobne piščali« in da jih mikajo »Zverinice iz Rezije«. Ker Vojko odhaja na delo v Tolmin, se bojijo za usodo svoje lutkovne skupine. Zagotavlja jim, da je Tolmin blizu, da morajo vključiti še druge iz kolektiva, ki se zanimajo za lutkarstvo.

Mnogo je načrtov in želja, volja kar izžareva iz njih.

Dušan pravi, da bi v prihodnje tudi sam rad igral, čeprav bo skrb za oder ostala njegovo osrednje opravilo. Izdal nam je tudi, da to ni njegova edina kulturna dejavnost. Ukvarja se s posebno tehniko kiparstva — z žebli, in upa na razstavo v svoji delovni organizaciji. Podatek je bil tudi za Vojka nov in ni skrival zadovoljstva.

Romano veseli igra z lutkami. Pravi, da si je to najbrž že dolgo želela. Svojičas je igrala v gledali-

ški skupini v Mostu na Soči. Oder nosi torej v sebi.

Dragica navdušeno pripoveduje, kako je z lutko vadila tekst za igrico tudi pred svojima otrokoma, ki sta kar hitro povzemala za njo. Lutke so jo navdušile, da je začela izdelovati igrače iz cunj za svoje in druge otroke. Za celo razstavo da jih je, pravi. Vojko kar ne more verjeti, da se spet ponuja možnost za drobno razstavo v njihovi jedilnici. Dragica bi v prihodnje rada izdelovala lutke za skupino kar sama.

Še nekaj fotografij, sprehod po tovarniškem dvorišču in slovo. Konec zgodbe? Ne, le začetek mnogih novih zgodb, pobud, idej in kulturnih doživetij majhnega kolektiva v majhnem kraju ob Soči.

Saj res. Kaj pa pravi na vse to njihov direktor, tovariš Rok Uršič?

»Oživljene kulturne dejavnosti v naši organizaciji smo vsi iskreno veseli, saj pospešuje našo ustvarjalnost, prispeva k oblikovanju boljših medčloveških odnosov in našega skupnega odnosa do sredstev dela. Utrjuje tudi občutek pripadnosti skupnosti in kolektivu — to pa je pogoj za kakovostno samoupravljanje.« Tako govori in dela.

Doro Hvalica



Dušan ne ostaja le pri lutkah, ki pari tudi z žebli.

turnih prireditvah v delovni organizaciji. In tu se začne naša zgodba.

Otrokom se je namreč treba nekako oddolžiti. Da, tudi s pogostitvijo in materialno pomočjo; najbolje pa bi vendarle bilo, »da jim za kulturno prireditev vrnemo kulturno prireditev, ki bo samozanje«. Tako se je rodila zamisel in z njo Lutkovna skupina TKK Srpenica. Začeti, uveljaviti idejo med delavci, premagati začetno zadržanost, poiskati med delavci sodelavce, jih za nameravano poslanstvo in za delo z lutkami navdušiti, poiskati primerno besedilo, izdelati lutke, narediti oder, vaditi in se potem dati otrokom v zobe. Kolikšna zavest je potrebna, plemenitost,



Dragica so lutke navdušile, da je začela izdelovati igrače iz cunj za svoje in druge otroke. Za celo razstavo da jih je, pravi.



Vojko pravi, da je uspeh odvisen od ideje, trme, volje, pravih ljudi, odnosa in dobre organizacije.



Mika nas tekst »Zverinice iz Rezije«, nagovarja Romana.

bej učil, ravnali s tekstom sproščeno, ga spreminjali, sproti prilagajali; skratka, literarna predloga jim ni bila nekaj nedotakljivega.

Kje dobiti lutke? Spomnili so se na tiste, ki služijo vzgojiteljicam za pripovedovanje pravljic v otroškem vrtcu pri osnovni šoli Žaga. Malo so jih popravili, preoblekli, uredili, in že so z njimi vadili. Pravijo, da so nekajkrat vadili tudi med delom, pa sodelavci zato niso nič nergali. In delitev vlog: Vojko je postal Pavliha in režiser, Romana je postala mati Polona, Dragica pa Nace, Dušan je poprijel kot »odroski mojster« in asistent režije, v resnici pa vsi kot skupina, ki je vse opravila kolektivno. Vsi so bili ZA.

Pravijo, da bi lutkovni oder naredili kar sami, pa jim ni bilo treba. Slučajno so odkrili zapuščen lutkovni oder na podstrešju osnovne šole v Bovcu. Le popraviti ga je bilo treba, to pa Dušanu ni bilo težko.

Imeli so že skoraj vse, le scena s kulisami je še manjkala. To pa je posebna zgodba v tej zgodbi.

ZNAČKE OB JUBILEJU SAMOUPRAVLJANJA

V seriji so tudi tri značke z likom tovariša Tita

Ob 30-letnici samoupravljanja v Jugoslaviji je Združenje klubov samoupravljalcev Jugoslavije sprejelo poseben program, ki zajema številne priložnostne manifestacije. Mednje sodi tudi izdelava jubilejnih značk z likom tovariša Tita in napisom »Josip Broz Tito — 30 let samoupravljanja«, ki je bila zaupana jugoslovanskim sindikalnim listom — med njimi tudi Delavski enotnosti — in Skupnosti klubov samoupravljalcev Beograda. Izdelavo značke je odobril zvezni sekretariat za pravosodje in organizacijo zvezne uprave št. 04/5-336/1-180-02, z dne 10. marca 1980, v skladu z zakonom o uporabi lika in imena predsednika republike Josipa Broza Tita. Hkrati z omenjeno značko bo izdana tudi značka koncentrična petokraka — simbol samoupravljanja. Značka z likom tovariša Tita bo v zlati, srebrni in bronasti izvedbi, značka simbol samoupravljanja z napisom »27. junij — 30 let samoupravljanja« pa bo v rdeči barvi in nikljana in v zlati, srebrni in bronasti izvedbi. Kot posamezna značka bo naprodaj le rdeča značka — simbol samoupravljanja, in sicer po 20 din za značko. Ostale značke pa je mogoče kupiti le v kompletih:

1. Komplet 4 značk (zlata, srebrna in bronasta z likom tovariša Tita in ena značka — rdeča — simbol samoupravljanja) po 80 dinarjev za komplet.
2. Komplet 6 značk (zlata, srebrna, bronasta z likom tovariša Tita in zlata, srebrna, bronasta — simbol samoupravljanja) po 150 dinarjev za komplet.

Značke bodo vložene v plastičnih etujih. Naročite jih lahko na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, s tem, da odpošljete potrjeno naročilnico. Značke bomo poslali po pošti.

NAROČILNICA	
Pri ČGP DELO — TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo naslednje značke — komplet z likom tovariša Tita in s simbolom samoupravljanja:	
1.	posameznih značk — simbol samoupravljanja po 20 din.
2.	kompletov s 4 značkami po 80 din za komplet in
3.	kompletov s 6 značkami po 150 din za komplet.
Naslov naročnika	
Datum 1980	
Zig	
Podpis naročnika	